

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke Zondag

Abonnementsprijs : 300 fr. per jaar

Postcheckrekening N° 3185.22

Beheer en Redactie : Mr René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen.

NAAR EEN HERNIEUWD INGRIJPEN TEGEN DE CRIMINALITEIT *

Het probleem van een doelmatig en doeltreffend verweer tegen de misdaad ligt nauw gebonden aan dat van het mens-zijn, van het progressief geestelijk-worden, van de bestendige strijd om zich van het oerwezen vrij te rukken. De anticriminele reactie van een bepaalde gemeenschap verschilt naar de maat van de in deze gemeenschap verkregen graad van beschaving, van de door de doorsneeleden verkregen graad van humaniteit.

Wetgevers en rechters, zoals de massa, zijn de slachtoffers van de oerdiepe impulsen. Zij ook ondergaan wat Lecomte du Noüy zo juist noemde « *la mémoire des instincts accumulés...* *l'animal ancestral qui s'agite encore en nous* » (1). De vergeldingsbetuiging inderdaad, zoals zij nog te algemeen wordt aanvaard, is niets anders dan een reactie waar de instinctieve wraak het over de spiritualistische sympathie haalt.

Recente aanbrengsten in de kennis van de mens en van de misdadiger zetten er toe aan het ingrijpen tegen de criminaliteit volledig te hernieuwen. Op wat deze hernieuwing steunt, tot wat de nieuwe opvattingen omtrent misdaad en verweer tegen misdaad leiden, en hoe men de evolutie naar wetenschappelijke en menslievende gerechtigheid kan aanleggen, is het doel van deze lezing.

I. — De evolutie der grondslagen

De filosofische grondvesten van het anticrimineel recht ondergaan diepe wijzigingen. Deze worden vooral uitgelokt door een aan de criminologische vooruitgang te danken beter begrip over de misdaad.

Het strafrecht maakt zich van abstracte logica en theoretische ethica los. Het poogt zich meer en meer op experimentele werkelijkheden te steunen. Desondanks komt men er toe aan bestraffing te verzaken, om de maatschappij tegen de delinquentie te bescher-

men door voorbehoeding en resocialiserend optreden, zonder zich om vergelding te bekommeren.

1. *Het filosofisch vraagpunt.*

Het onverzoenlijke tussen het klassiek principieel vooropstellen van de menselijke vrijheid, en het positivistisch volstrekt verwerpen er van, heeft de criminologen tot neutraliteit en agnosticisme aangezet t.a.v. het theoretisch probleem over het bestaan van de vrije wil.

De te absolute en mensmisprijzende beschouwingen van een J. P. Sartre, die o.m. voorhoudt dat de wil in alle omstandigheden onmachtig is (2), hebben gunstige reacties uitgelokt. Men heeft herinnerd aan de *Weltanschauung* van Pascal, vol humane fijngevoeligheid en aan de feiten getoetste begrippen. Men heeft de stellingen van Descartes geheeld, wegens hun te zuiver theoretisch zijn en omdat zij aan de levende werkelijkheid vreemd blijven (3).

Het existentialisme heeft ook de rechtsphilosophie diep beïnvloed. De Mens, rondom wie « zie de levensacties en reacties van het sociaal wezen bewegen » (4), is er het brandpunt geworden. Deze mens is niet meer het abstract iets dat door de klassieke leer vooropgesteld was geworden, maar de werkelijk bestaande mens, met zijn bijzonder samengesteld geheel en zijn zeer ingewikkelde dynamiek.

Het grondbegrip van het anticrimineel recht wordt veelzijdig. Het houdt rekening met alle componenten van het menselijk wezen, met alle op de mens betrekking hebbende wetenschappen. Het rechtsbegrip wordt egologisch, steunt op het « *ego* » van ieder bepaalde persoon, op zijn integraal bestaan, op zijn werkelijk levend wezen (5).

* * *

Zekere auteurs blijven ontkennen dat een subjectief begrip mag aangenomen worden (6), of wijzen op het gevaar ieder geval als zelfstandig te beschouwen en te behandelen (7).

Vooraanstaande denkers, anderzijds, waaronder vele spiritualisten nemen aan dat ieder crimineel geval verschillend is en afzonderlijk dient beoordeeld, omdat

(*) De hieronder geresumeerde nota's waren bestemd voor het *Rechtsgenootschap*, studiekering van de Faculteit der rechtsgeleerdheid aan de Leuvense Universiteit. Dit legt uit waarom de verwijzingen naar de literatuur opzettelijk werden vermenigvuldigd.

de menselijke vrijheid beperkt is, en van mens tot mens verschillend.

Professor Leclercq, o.m., geeft toe dat de wils-vrijheid in het concreet leven betrekkelijk is. De wil hangt inderdaad quantitatief af van de mogelijkheid alle daden voorafgaandelijk in overweging te nemen; hij hangt daarenboven kwalitatief af van de waarde der verkregen basisbegrippen en van de bekwaamheid tot rationele beoordeling (8).

Het wordt meer en meer aangenomen dat de concrete gedraging aan de wilsactie ontsnapt, en dat zij veelal door niet te controleren factoren wordt uitgelokt en bewogen. De menselijke dynamiek bestaat niet alleen uit rede en wil, maar ook, en vooral, uit reflexbewegingen en automatismen, uit in het onderbewuste diepliggende structuren, en uit onweerstaanbare affectieve drangen.

Is de concrete vrijheid van ons gedragen dan wel een objectief bestaand en daadwerkelijk vermogen? Is de vrijheid niet enkel en louter « subjectieve werkelijkheid » (9)? Kan de klassieke toerekeningsvatbaarheid als grondslag van de gerechtigheid behouden worden? Is de taak der rechters niet te beperken tot een taak van sociale geneeskunde, van sociale orthogenie (10)?

2. De criminologische aanbrengst.

De anthropologie, de psychologie, de sociologie, en ook wel de criminele statistiek, hebben het grondprobleem van de misdaad op dergelijke wijze toegelicht dat men gedwongen is aan te nemen dat het crimèn niet uit bewust boosaardig willen spruit, maar wel uit biologische en sociologische factoren.

Het psychisme is veelzijdig: het omvat strijdige bestanddelen die zich bestendig bekampen, en waarvan het voldoende evenwicht de sociale aanpassing verwerkelijkst. Dat psychisch evenwicht tussen zelfzuchtig impuls en aangeleerde beheersing ligt ten grondslag van de delinquentie (11).

Niet alleen de krankzinnigheid, en de erge toestanden van geesteszwakheid of -stoornis, maar ook de lichtere psychopathie leiden tot dys- en antisocialiteit. De misdaad is een teken van moedeloosheid, van een nederlaag in de aanpassingsstrijd, van een sociaal prijsgeven dat door psychische wantoestanden wordt tweegebracht (12).

Sinds jaren hebben de criminologen hierop gedrukt, maar wij willen ons tot de jongste aanduidingen beperken.

Dr Stern heeft uitgemaakt dat 50 % van de in een Franse gevangenis opgesloten delinquenten, — want Frankrijk kent nog geen wet tot sociaal verweer — abnormalen waren, waarvan een helft door debiliteit gekenmerkt. Dr Abely, na 25 jaar ervaring, is de mening toegedaan dat 25 % der delinquenten aan endocrinologische onevenwichtigheid lijden (13).

Procureur Frey heeft bevonden dat meer dan 50 % der jonge overtreders intellectueel minderwaardig zijn. Hij komt tot het besluit dat de grote oorzaak van de stijgende criminaliteit der jongelui in de psychopathie ligt, waarbij dan nog overgeërfd debiliteit komt te staan. En hij stelt een relatie vast tussen de recidive en de antisociale gedraging in de jeugdige leeftijd (14).

Dr Ley junior, in een aanbevelingswaardige mededeling over de sexuele delicten, duidt uitdrukkelijk op het feit dat dergelijk soort misdadigers de slachtoffers zijn van erfelijkheid of verkeerde educatie. Men stelt bij deze delinquenten vast a.h.w. het stilleggen of een vertraging in de normale ontvouwing van hun persoonlijkheid (15).

De delictverwekkende psychologie wordt reeds in de eerste jaren aangekondigd door symptomen waarop ouders en educateurs geen voldoende acht geven: met name, enuresie, onychophagie, somnambulisme en hyperemotiviteiten. Dr Bachtet stelde deze voorstekens vast bij zware recidivisten en bij misdadige mythomanen (16).

* * *

Men vergeet daarenboven niet dat het familiemilieu de invloed van erfelijkheid en psychose bijzonder in de hand werkt. De familiale ontbinding, door echtscheiding, feitelijke separatie, aanslepende twist, zedeloos leven, enz., verwekt bij de kinderen a.h.w. een verzaking aan sociaal conformisme en altruistische scrupules.

Dr Haffter heeft een reeks kinderen onderzocht, wier antisociale strekkingen aan wantoestanden in de huiskring te wijten waren (17). Kinderrechter Dubois stelde vast dat 70 % der aan de rijksopvoedingsgestichten toevertrouwde jongens in abnormaal ouderlijk milieu waren opgegroeid (18). Dr Kohler wees er op hoe men van sociale oorzaken geleidelijk tot zuivere neuropsychiatrische toestanden kan komen (19).

Zeer dikwijls geeft een verkeerde opvoeding aanleiding tot misdaad. Zij veroorzaakt inhiberende breekshokken, verwekt de afwijking van normale strekkingen, verkalkt evoluerende neigingen die normaal zijn zo zij tijdelijk zijn (20).

Ter verduidelijking van de actie ener verkeerde opvoeding sprak Dr Mr Baan over de Chinese vrouwen, wier voeten in kleine schoenen worden geplaatst. « De natuur, — zo spreekt de jonge psychiater en jurist — wil deze voet gaarne de groei van het gehele lichaam laten meemaken, maar de cultuur roept hier een halt toe, zodat binnen de gouden omlijsting een scheefgegroeid en verwrongen product overblijft. Zo kan door het niet optimaal, niet genoeg elastisch aangebrachte keurslijf van de verkeerde opvoeding, de psychische persoonlijkheid daarbinnen verwrongen raken, scheefgroeien, atrophieren, verkommen. » (21) En de schrijver voegt hier onmiddellijk aan toe dat dit geen lyrische ontboezeming is, maar dagelijkse kost.

Buiten de diepgaande invloed van het familiaal milieu zijn veel andere mesologische factoren van groot belang in de criminogenese (22).

Godsdienst, zedenleer en onderwijs, verstevigen de censuur. De beroepsactiviteit kan het psychisch evenwicht ondersteunen of ondermijnen. Ellende en weelde kunnen tot misdadigheid aanzetten. De oorlog heeft steeds het criminaliteitscijfer doen stijgen. De literatuur, de bioscoop, de pers hebben diepe invloed op de wordende psychismen en op de licht onevenwichtige wezens.

En het dient aangestipt, zoals overtuigend bewezen werd door professor Mergen wat de Tyroolse zwerfers betreft (23), dat de nood niet alleen op het individu of op de familie inwerkt, maar op ganse gemeenschappen die zo diep doordrongen worden dat de antisociale neiging weldra tot de erfelijkheid behoort.

* * *

Daarom kwam men tot het besluit dat een metafysisch begrip over de toerekeningsvatbaarheid uit de anticriminele structuur dient geweerd, en volledig verlaten (24). Daarom kwam men tot het besluit dat het strafrecht dient vervangen door een voorbehoudend en resocialiserend stelsel dat de gemeenschap wetenschappelijk tegen de antisocialen zou beschermen, en de antisocialen tegen hun eigen persoon.

Alle daden van de mens gaan uit van een soort

« machine réactionnelle », waar rede en wil diep bewerkt worden door erfelijkheid, ziekte, opvoeding, bedrijvigheid, milieu, enz. En professor Roger aarzelt niet de vraag te stellen: « *Est-ce bien le délinquant qui est responsable de son acte? N'est-ce pas plutôt tous ceux, ancêtres, parents, éducateurs, qui ont préparé sa personnalité?* » (25).

3. Het subjectief-wordend strafrecht.

In het burgerlijk recht verliezen de betrekkingen meer en meer hun persoonlijk karakter, en zeer vaak beperkte de jongste wetgeving de wil der partijen (26). In het strafrecht integendeel, komt de persoon meer en meer op het voorplan, en wordt hij de polarisatiepool van heel het gerechtelijk ingrijpen.

Een misdaad is een levende, steeds verschillende, en concrete werkelijkheid. Deze werkelijkheid wordt zwaar misvormd en verminkt wanneer ze wettelijk omschreven wordt, wanneer de tekst er een abstract en kunstmatig beeld van opricht (27).

Om deze mutilatie van de werkelijk bestaande waarheid te temperen staat het de rechters vrij hun straffen te gradueren, de beteugeling aan ieder bepaald geval aan te passen, tussen steeds breder wordende minima en maxima.

De algemene tendens strekt tot een *subjectivatie* van het strafrecht. De rechtsactie verlaat het feit om rond de dader te graviteren; zij poogt de uitgebeelde normatieve typen aan de wezenlijke criminologische typen te toetsen; zij zoekt niet meer uitsluitelijk naar de materiële bestanddelen van de inbreuk, maar ook naar de ziel er van (28).

De jongste vooruitgang in het strafrecht heeft hierin bestaan dat gehele criminele groepen uit zijn toepassingsgebied werden onttrokken. Zo vallen kinderen, krankzinnigen en abnormalen buiten de onrechtvaardige en ondoeltreffende bestraffing. De beveiligingsmaatregelen nemen een belangrijke plaats in de wetgeving in, boven of naast de klassieke straffen (29). De penitentiaire uitvoering der vonnissen stelt de straffen bijna gelijk met de beveiligingsmaatregelen.

* * *

Ten onzent is men voornemens aan de dubbelzinnigheid van de Wet van 9 April 1930 te verzaken. De abnormalen zullen van de dementen bepaald gescheiden worden, en terug in het strafrecht komen. Maar de abnormalen, en dit begrip wordt steeds breder toegepast, worden aan een medico-penale behandeling onderworpen, waar de vergeldingsgedachte vruchteloos wordt gezocht (30).

Men tracht ook middelen uit te bouwen om de te diepe caesuur aan te vullen, die in het anticrimineel ingrijpen openligt tussen de gerechtelijke actie en de penitentiaire actie. Het vonnis steunt op het feit, op de begane inbreuk, op de storing van de Orde, op de veroorzaakte schade, op wat voorbij is. De penitentiaire uitvoering der vonnissen integendeel, steunt op de persoon van de veroordeelde, betracht zijn psychologische wederopbouw, zijn sociale sanering, zijn toekomst. Zij geeft meer om criminologie dan om technische penologie; haar doel is individuele therapie en sociale paedagogie (31).

* * *

Tot hiertoe heeft de jurist zich min of meer gewillig door de criminoloog laten voorlichten. Thans breekt een nieuwe tijd aan: het recht wordt de techniek, en de criminologie de hoofdwetenschap. Een doelmatig ingrijpen tegen de misdaad vergt de tussen-

komst van alle de mens betreffende wetenschappen. De criminologie, synthetisch overwegen, komt op een hoger plan dan het anticrimineel recht.

De dogmatiek van het strafrecht dient vervangen door een wetenschappelijk realisme, dat verzacht moet worden door daadwerkelijke eerbied en diepgemeende sympathie voor de delinquent. Jurist en criminoloog moeten niet alleen praktisch samenwerken, in de rechtsbedeling. Zij moeten *samen denken*: een intellectuele osmose en een wederzijds doordringen zijn onontbeerlijk om een doeltreffende anticriminele politiek op te richten.

De overdrijvingen van Lombroso, van Ferri, van Garofalo zijn definitief verlaten. De vooruitgang ligt in het psychologisch doorpeilen, in het synthetisch uitleggen, en een bewijs daarvan ligt vingerdik in het buitengewoon succes, zo ten onzent als in andere landen, van de werken van professor De Greeff.

Het crimineel probleem is van filosofische en politieke vooroordelen vrijgemaakt. De misdadiger mag niet afzonderlijk beschouwd worden in zijn biologisch, sociologisch of psychologisch aspect. Hij moet bestudeerd worden in zijn eenheid, in zijn integrale persoonlijkheid, in zijn onherhaalbaarheid (32). Een « *overkoepelende mensbeschouwing* » dringt zich op.

4. Naar een uitgebreid begrip van Sociaal Verweer.

De menselijke en sociale betekenis van de misdaad laat niet toe het delict als een louter juridisch verschijnsel te beschouwen. De wet moet de individuele en sociale werkelijkheid eerbiedigen: zij moet er rekening mee houden dat ieder misdrijf de uitdrukking is van gans persoonlijke en uitzonderlijke psychologische toestanden en van diepliggende conflicten (33).

De rechtstechniek alleen is machteloos tegen de paleopsychische wereld. Men mag zich niet beperken tot de bestraffing van strafrechtelijk gekwalificeerde feiten; men moet zich beijeren voor de sanering van de daders dezer feiten, voor het tewerkstellen van alle doelmatige middelen, ook van deze die door andere wetenschappen worden aangewezen.

Daarom moet men verzaken aan de vooropstelling van de roerekeningsvatbaarheid, aan het opzoeken van een mindere of grotere bekwaamheid om zijn daden te beheersen (34). Wat in tel komt is de sociale recuperatie van de delinquenten.

In deze taak kan de delinquent niet beschouwd worden als een klinisch object, want hij is een levend deel van de gemeenschap, een *social being* (35).

De gerechtelijke tussenkomst moet van het reële uitgaan, van dat wonderlijk complex waar klier en geest niet van een kunnen gerukt worden, noch het biologische van het mesologische. Het recht moet realistischer worden en met een betere algemene anticriminele politiek gesynchroniseerd (36).

Herhaalde teleurstellingen hebben bewezen dat de vergeldingsbestrafing ondoeltreffend blijft. Een mens-rechter kan een mens-misdadiger niet oordelen: dit gaat zijn krachten te boven; de solidariteit tussen alle mensen verzet zich hiertegen. De gemeenschap kan niet bestraffen wat zij toeliet, laat staan verwekte. De vergelding is onrechtvaardig: zij steunt op een door de wetenschap ontkende verantwoordelijkheid. De uitboeting slaat op het verleden en bekomert zich niet om de toekomst. Zij wenst een kwaad te herstellen en begaat te dien einde een ander kwaad. Zij miskent de voor verdere humanisatie van de mensheid onontbeerlijke deugd en sympathie. Zij is paedagogisch niet te rechtvaardigen, want zij verwekt meer verbittering dan verbetering (37).

* * *

De Organisatie der Verenigde Naties streeft naar de geestelijke Verrijzenis van de Mens. Alle rechtsvakken moeten hieraan medewerken. Zij moeten de Persoon beschermen en de groep tot een menswaardige gemeenschap omvormen, het massa-feit tot een vergeestelijkt sociaal-wezen verheffen (38).

Dit door alle volken te bereiken ideaal legt aan iedere politieke macht de verplichting op rechtvaardig en doeltreffend tegen de criminaliteit op te treden. Te dien einde werd een «*Sectie voor Sociaal Verweer*» in het kader van de O.N.U. gesticht, onder toezicht van de Economische en Sociale Raad. Deze sectie betracht de voorbereiding en de internationale synchronisatie van de wetten tot voorkoming van de misdaad en tot behandeling van de delinquenten (39).

Een «*Internationale Societeit voor Sociaal Verweer*» werd over enkele maanden in ons land gesticht om deze gedachte van voorbehoeding en resocialiserende tussenkomst uit te diepen en te propagieren (40). Haar voorzitter, advocaat Filippo Gramatica di Bellagio heeft, in een zeer besproken manifest, de grondstellingen uiteengezet (41).

De eerste Waarde ter wereld is de Mens, de menselijke Persoon. De politieke organisatie van een groep is bijzaak t.a.v. het bestendig Heil der Mensheid. De staat moet er voor zorgen dat ieder persoon zijn lot volledig zou kunnen bereiken, zijn geestelijk lot zou kunnen verzekeren. Dit legt aan de regeringen op de mens te beschermen, alle tot dys- of antisocialiteit aanzettende factoren uit de samenleving weg te ruimen, hulp te verlenen aan allen die door vijandigheid, ongevoeligheid, hypo- of hypersocialiteit, een gevaar uitmaken voor de harmonische wording van iedereen en van allen (42).

De staat heeft zich niet tegen de delinquent op te stellen. Zijn taak is de delinquentie te bestrijden: het is de criminaliteit die zijn vijand is, en niet de crimineel; het is de oorzaak van de misdadigheid die moet bevochten worden, en niet de slachtoffers er van. De gevallen burger blijft een levend lid van de gemeenschap, moet terug in de broederband opgenomen worden, moet geresocialiseerd worden, moet voor de steeds naar hoger en geestelijker trachtende Mensheid teruggewonnen worden (43).

II. — De praktisch na te streven doelen.

Om het wetenschappelijk begrip «*Sociaal Verweer*» in een werkelijk stelsel om te zetten, zou het niet volstaan onze wetboeken in de scheurmand te gooien en een *ab ovo* uitgebeelde tekst opeens in voege te stellen.

De *conditio sine qua non* voor de doeltreffendheid der wetten is, inderdaad, dat deze wetten door het volk worden verstaan en aangenomen, dat zij met de gemene denkwijze overeenstemmen (44). Dit wordt overtuigend bewezen door bepaalde wetten, met name, ten onzent, de wetten over alcohol en over ravitaillering, die praktisch niet toepeast werden omdat zij door de doorsnee-goede-burger niet nageleefd werden, omdat zij door het sociaal geweten nooit volledig aanvaard werden.

De evolutie van de anticriminele gerechtigheid, meer nog dan deze van om 't even welke andere rechtstak, ligt aan de evolutie van het gemeenschappelijk beschouwen vast. Wetenschappelijke gerechtigheid zou voor 't ogenblik ondoeltreffend blijven; zuiver klinisch ingrijpen zou voor 't ogenblik gevaarlijk zijn.

Een louter therapeutisch optreden van de rechtbanken wordt slechts doelmatig en doeltreffend, wanneer de doorsneemens begrijpt wat dergelijke gerechtigheid betekent, waarop zij steunt, en naar

wat zij streeft. De huidige anticriminele structuur dient *geleidelijk* aan de wetenschappelijke vereisten aangepast, na voorafgaande voorlichting van de opinie, en na voorzichtige, beperkte en sporadische proeven.

Willen wij dan, na een theoretische voorspiegeling, opzoeken wat in de aangeduide richting reeds bestaat, en wat de evolutie kan begunstigen en bespoedigen. Willen wij dan opzoeken wat praktisch kan verbeterd worden zonder de grondslagen opeens op te blazen, en zonder het wellicht niet-scientifiek, doch werkelijk levend gemeen gevoel omtrent misdaad en straf te storen.

1. De voorbehoedende politiek.

In zijn «*Esprit des Lois*», had Montesquieu het reeds onderlijnd: «*Un bon législateur s'attachera moins à punir les crimes qu'à les prévenir; il s'appliquera plus à donner des mœurs qu'à infliger des supplices*».

Deze grondgedachte vindt men terug in de resoluties van het Tweede internationaal Congres voor Sociaal Verweer, waar verklaard werd: «*In de strijd tegen de misdaad legt de solidariteit der mensheid aan de Staat de plicht op de voorwaarden, welke nodig zijn voor de verbetering en de volledige ontluiking van de menselijke persoonlijkheid, te bevorderen en inzonderheid, de factoren waaruit de misdaad geboren wordt, te beperken door de toepassing van voorbehoedende maatregelen met algemeen karakter.*» (45)

De criminologie heeft uitgemaakt dat de delinquentie het gevolg is van een diepliggende inadaptatie aan het sociaal leven, en dat deze inadaptatie door biologische en sociologische factoren veroorzaakt wordt. De eerste plicht is dan wel deze factoren krachtdadig aan te vechten, voorbehoedend op te treden tegen de grondbronnen van de misdaad.

Dergelijke actie vergt wetenschappelijke studie van de oorzaken der criminaliteit, daadwerkelijke bescherming tegen hun uitwerking, en verstrekkende bijstand in de levensstrijd (46). Alle de mens betreffende wetenschappen dienen samen te werken tot de opbouw van dit stelsel; maar de algemene rechtsfinaliteit en de grondwaarborgen van het strafrecht dienen nochtans absoluut behouden, op gevaar af de Persoon in zijne onschendbaarheid te krenken (47).

De politieke vorm van een Staat beïnvloedt gewis het anticrimineel recht, daar dat recht in het kader van de algemene politiek moet ingesloten worden. Men denke, b.v., aan de nazistische toepassingen van het *Willenstrafrecht*, die tot industriële doding en tot moord onder wetenschappelijk voorwendsel hebben geleid. Anderzijds kunnen de algemene rechtsbegrippen humaniserend werken en tot de hogere conceptie van spiritualistische democratie aanzetten (48).

In de preventieve fase van het sociaal verweer staat op het voorplan de systematische bekämpfung van al wat tot antisocialiteit aanzet. Zulks behelst de opsporing en de behandeling van alle ziekten, en inzonderheid van alle psychopathiën, psychische verminkingen of arriëraties, karakteriële stoornissen. Zulks behelst insgelijks de bestrijding van alle misdaadverwekkende sociologische bestanddelen: ellende en weelde, echtscheiding en familiale ontbinding, alcohol en verdovingsmiddelen, kansspel en smokkelarij, prostitutie en souteneurschap. Het behelst eindelijk een ernstig toezicht over bepaalde strekkingen in pers, radio en cinema.

De voorbereiding legt ook positieve plichten op, met name de bestendige en daadwerkelijke bescher-

ming van al wat tegen antisocialiteit of dyssocialiteit vrijwaart. Zo dienen o.m. begunstigd: het koppel, de familie, de huiskring, het onderwijs, het beroep, de spaarzaamheid. Zo moet de sociale aanpassing bestendig verstevigd worden door een zeer uitgebreide wetgeving tot maatschappelijke zekerheid.

* * *

De noodzakelijkheid van geesteshygiëne, voorbehoeding en bescherming komt in allerlei domeinen voor.

Zo werd door W. H. Nagel gewezen op het feit dat een te snelle industrialisatie het wezen van een gemeenschap diep kan wijzigen en een bepaald sociaal gevaar kan stichten (49).

Dr Massart en professor Lobet hebben de aandacht getrokken op de verplichting zich in de industrie te bekommeren om het psychiatrisch evenwicht van het personeel, en de aard van de beroepsbedrijvigheid aan de persoonscharacteristieken van de werkman door psychotechnie aan te passen (50).

Dhr Hengen, door een O. N. U.-studiesectie gelast met een enquête over de gevangenen en de juveniele delinquentie in Frankrijk, drukte in zijn eindverslag op de diepe invloed van de biologische, educatieve en sociologische wantoestanden in het ontstaan van de criminele loopbaan (51).

Dr Dellaert wees op het feit dat er in België ongeveer 36.000 paedagogisch achterlijke kinderen zijn, en circa 500.000 kinderen waarvoor het te vrezen is dat zij « ratés » zouden worden en kandidaten tot misdaad (52).

Het dringt zich dan onbetwistbaar op onze sociaal-beschermende wetgeving aan te vullen, en meer bepaaldelijk deze wetten die de jeugd betreffen. Dienaangaande zal men nuttig bestuderen wat in Engeland tot stand kwam, met het recent *Children Bill* dat aan gespecialiseerde lieden opdracht geeft zich bezig te houden met alle kinderen die van een normale familiekring beroofd zijn (53). Ook kan nuttig verwezen worden naar het Frans ontwerp tot bescherming van de in gevaar verkerende jeugd, dat doelmatige educatieve tussenkomsten voorziet (54).

2. Het aangevuld vóór-onderzoek.

Zeer onlangs sprak professor Graven over het nog viregend stelsel van vóór-onderzoek als over een niet te rechtvaardigen anachronisme (55). Hij drukte er op hoe men nog steeds, in de procedure, de delinquent als een moreel schuldig wezen aanziet, als een zondaar die moet uitboeten en die werkelijk uitboet, soms ook wel vóór hij gevonnisd wordt.

De beschuldiging, volgens de strafvordering, zou in het geheim, systematisch en onmeedogend moeten opgetimmerd worden. Dit heeft tot gevolg dat de verdachte zich afgejaagd voelt, en dat zijn verdediger zich onverzoenlijk tegen de procureur moet oprichten, in een soort door de rechtbank te arbitreren tweegevecht.

Misdaad en misdadiger zijn geen abstracte wezenheden, die alleen juridisch en logisch te beschouwen zijn. Zij zijn menselijke en sociale werkelijkheden die aan ieder mens plichten opleggen, plichten van doelmatig verweer en van reële solidariteit.

Beschuldiger en verdediger dienen éézelfde doel na te streven: de Orde, het algemeen welzijn, de spiritualitische wording van de mensheid en de medewerking van alle mensen daartoe, ook van deze mensen die in delinquentie gevallen zijn doch nog kunnen gered worden.

Zij moeten dan ook van alle overdrijvingen of tendentieuze voorstellingen afzien, om naar diepmenselijke waarheid te trachten en een heropbouwend ingrijpen uit te werken. Zij hoeven samen te streven naar de ontdekking van deze maatregelen die gelijktijd de individuele redding van de delinquent en het gemeenschappelijk heil kunnen verzekeren.

De eerste plicht blijft steeds het als misdaad omschreven feit te bewijzen, in de door de wet bepaalde voorwaarden, en zonder de fysische of psychische integriteit van de verdachte te krenken. Daarom is geweld te verbieden, en alle pogingen om tot bekentenis te overhalen door bedreiging, fysische of morele uitputting, psychoseverwekkende opsluiting en weigering van vrij verkeer, toediening van producten die het bewust-reageren ontnemen, enz.

Anderzijds nochtans kunnen vele wetenschappelijke procédés aangewend worden om de waarheid te ontdekken zonder enige aanranding op de persoon. De rechter kan zijn verdachte doorpeilen door het bestuderen van zijn reacties tegen bepaalde suggesties; de rechter kan ook beroep doen op het laboratorium van de psycholoog en om toepassing verzoeken van een der veelvuldige aanpassingen van de Berkeley-detector (56).

Het vóór-onderzoek dient wetenschappelijker te worden, maar het moet definitief aan agressieve methodes verzaken. Welke ook de te onderzoeken feiten mogen wezen, moet de verdachte geëerbiedigd worden, eerst als mens en broederwezen aangezien worden, en slechts nadien als crimineel. Bij het onderzoek zal de rechter zich zorgvuldig voor misprijzend optreden en morele beoordeling wachten; zijn taak bestaat er in de diepliggende waarheid te vinden, de werkelijke bronnen der antisocialiteit te ontdekken, de weg te banen voor een menslievende en doeltreffende tussenkomst die het sociaal rechtzetten zal verwerklijken.

* * *

Benevens het bewijs der feiten moet het vóór-onderzoek ook psychologische uitleg opleveren. Het moet uitmaken waarom het feit werd begaan, waarom deze mens, in zijn eigen levenscondities, dat misdrijf heeft gepleegd.

Te dien einde moeten nasporingen over de persoonlijkheid van de dader doorgevoerd worden (57). De rechtbank moet over de delinquent voorgelicht worden, moet kunnen begrijpen hoe deze mens er toe gekomen is antisociaal te reageren, wie deze mens is en wat hij waard is, welke zijn werkelijke behoeften en gebreken zijn, welk zijn nog bestaand social vermogen is, welk gevaar hij uitmaakt, welke hoop hij nog toelaat.

Eerst als alleenstaand wezen bekeken, zal de verdachte onderworpen worden aan een onderzoek naar wat zijn huidig wezen heeft moeten of kunnen beïnvloeden: erfelijkheid, geboorteincidenten, kinderjaren, jeugd, enz. Dan zal het huidig wezen doorpeild worden, in zijn medico-biologisch aspect, in zijn intellectueel, affectief, en emotief reageren.

Dan als sociaal wezen bekeken, zal de verdachte onderzocht worden naar de kwaliteit van zijn sociale verhoudingen. Dienaangaande zal geïnformeerd worden over zijn familiale gedragingen en banden, over zijn relaties met vrienden, kennissen en gewone geburen.

Na deze kijk over de mens kan het antisociaal-zijn ondernomen worden. Men zal opsporen of de verdachte eerder blijk gaf van dys- of antisocialiteit, en wat de huidige inbreuk werkelijk beduidt. Hier dient

de genèse van het feit hersamengesteld tot men er een psychologische film van bekomt.

Eindelijk zal men de toekomst mogen ramen door a.h.w. een balans op te stellen tussen de tot misdaad aanzettende factoren en de van misdaad vrijwarende factoren waarvan men de werking heeft vastgesteld. Dit zal toelaten deze maatregelen op te leggen die de eerste factoren zullen neutraliseren en de tweede zullen ondersteunen.

De met het vóór-onderzoek gelaste magistraat moet er dus toe komen zowel de materiële omstandigheden van het misdrijf als de psychologische bestanddelen er van op te klaren. Noodzakelijkerwijze komt men tot de gedachte dat de onderzoeksrechter in het vonnis moet tussenkomen omdat hij, beter dan wie ook, weet wat mank gaat, en hoe er aan kan verholpen worden. Het vóór-onderzoek moet een *mens* aan de rechtbank voorstellen, en niet alleen een feit.

3. Het solidariteitsvonnis.

De gerechtstaak vergt andere bekwaamheid dan deze van de jurist. De rechter moet a.h.w. een sociale medicus worden, een mens die, in wettelijk bepaalde vormen, aan anticriminele geneeskunst doet. Hij moet dan ook tot dergelijke taak opgeleid worden.

De specialisatie van de rechters die met anticriminele opdrachten gelast worden dient tijdens de universitaire opleiding aangevat. Deze juristen moeten weten wat een mens is, en wat een delinquent is; zij moeten weten hoe een mens tot antisocialiteit komt en hoe zijn genezing kan bekomen worden. Zij moeten vaste begrippen verwerven over psychologie, psychiatrie, biologie en sociologie.

Benevens de wetenschappelijk-theoretische voorbereiding moeten zij praktische initiatie ontvangen, klinieken volgen en contact nemen met de werkelijkheid van het gevangeniswezen. Zij moeten hun sympathievermogens ontwikkelen, leren minnen en sociaal medevoelen, een spontane neiging tot humaan begrijpen verkrijgen. Zij moeten er toe komen de misdadigheid te bevechten door daadwerkelijke liefde voor de misdadiger.

Het vonnis mag geen vergeldingsdaad meer zijn, waar wraak tussen komt, en misprijzende afkeuring. Het moet een daad van solidariteit en hulpbetoon worden, het vervullen van een menselijke plicht.

Het gaat immers niet zozeer om de verantwoordelijkheid van de gemeenschap die tot plicht heeft het heil van de delinquent te verzekeren, en daartoe de gepaste middelen uit te kiezen en doelmatig toe te passen.

Ieder vonnis zal dan ook zeer strict geïndividualiseerd worden. De misdaad spruit uit allerlei bronnen, waarvan de aard zeer verschillend is; men kan verschillende kwalen niet met éénzelfde remedie bestrijden. Het vonnis moet zeer nauw aangepast worden aan de werkelijkheid: het moet met de behoeften van de delinquent rekening houden, met zijn individueel wezen, met zijn gevaarlijk of beschermend milieu.

Ieder vonnis moet « op maat » gesteld worden; het moet ook werkelijk gemotiveerd worden (58). De verplichting ieder vonnis te verantwoorden kan zich niet beperken tot een formalistische motivering, tot het louter aanduiden van een motief, tot het inlassen van een formule. In de formule-motivering merkt de delinquent onmiddellijk op dat de beslissing niet overeenstemt met het reële van zijn gedraging. De rechter moet medevoelen, blijf geven van begrijpen en toenaderen, en dit in zijn beslissing doen uitschijnen.

Anderzijds moet het vonnis in zekere mate onbepaald blijven. De aard en de duur van de op te leggen

maatregelen zijn niet volgens het feit te bepalen. De rechter moet beslissen naar gelang de persoonlijkheid en de behoeften van ieder delinquent; hij moet dan ook zijne beslissing kunnen wijzigen, naar mate het doel al dan niet bereikt wordt, naar mate de delinquent min of meer tot sociale aanpassing terugkomt (59). In deze opdracht dient de rechter zich door gespecialiseerde medewerkers te laten bijstaan. Een typisch *team-work* vindt men b.v. in California, waar de aan misdaad schuldig verklaarde personen aan een college worden toevertrouwd. Dit college, waar jurist, socioloog en penoloog samenwerken, beslist vrij over de aard en de duur van de behandeling, binnen zekere door de wet bepaalde perken (60).

* * *

Welke maatregelen dienen opgelegd: straffen of beveiligingstechnieken? Theoretisch is de straf van de beveiliging verschillend: de eerste is afflictief en vergeldend, wijl de tweede curatief en beschermend is. Practisch nochtans is het verschil onbeduidend geworden, want de straffen worden curatief uitgevoerd, en de beveiligingsmaatregelen worden in penitentiaire vorm toegepast na repressieve procedure (61).

Men mag aan dat willekeurig onderscheid verzaken. Het behoudt in de praktijk geen betekenis meer, daar de moderne gerechtelijke tussenkomsten essentieel hybridisch geworden zijn, tegelijk repressief en curatief.

De *doodstraf* is volledig uit het arsenaal weg te laten: zij is nutteloos en onherstelbaar; zij is een misdaad en wakkert de agressiviteit aan; zij is onrechtvaardig en treft anderen dan de dader (62).

Alle *korte gevangenisstraffen* zijn ondoeltreffend en leveren meer nadeel dan voordeel op. Zij dienen volledig afgeschaft, en vervangen door een verbeterd boetestelsel, door de probation, door de tewerkstelling, door het verbod bepaalde beroepen uit te oefenen, enz. (63).

De *beboeting* blijkt een der doelmatigste wijzen van optreden ten opzichte van primaire delinquenten, mits grondige wijziging van het huidig stelsel. Het bedrag van de boete moet door de rechter bepaald worden in verhouding tot het vermogen of het inkomen van ieder delinquent. Verder moet de boete bij afkorting betaalbaar gesteld worden, om te beletten dat de uitkering ervan de familie van de betrokkene in ellende zou dompelen (64).

Een nieuwe maatregel dient in voege te komen: de *gerechtelijke tewerkstelling*, ter vergoeding van de door het delict veroorzaakte schade of ten behoeve van de Staat. De delinquent zou door vonnis verplicht worden bij een bepaalde patron te gaan werken, voor een door de rechter te bepalen tijd. Een deel van zijn loon zou weerhouden worden als vergoeding of als boete. Deze maatregel kan als hoofdbeslissing opgelegd worden, of ter vervanging van de niet betaalde boeten, wat zou toelaten de nadelen van de korte vervangende gevangenisstraffen te omzeilen (65).

Ook moet de *probation* dringend worden ingericht. Deze op-proef-stelling heeft het voordeel een « kunstmatige antimisdadige omgeving » te scheppen, en het « begrip van bijstand in de plaats van de beteugeling » te doen opkomen (66).

Eindelijk dient de *gerechtelijke vergiffenis* aangenomen, omdat zij in vele gevallen het beste middel is om een ééns gevallen mens terug op de goede weg te brengen. Dit zou ook onrechtstreeks kunnen bekomen worden, door een bijzonder verkorte verjaring aan te nemen in geval de persoonlijkheid van

de betrokkene en zijn omgevingsomstandigheden gunstig zijn. Dergelijk stelsel bestaat reeds in Zwitserland, ten voordele van de minderjarigen (67).

4. De resocialiserende uitvoering.

Het verschil tussen de vrijheidstraffen geeft aan de studenten een gelegenheid hun geheugen te beoefenen; maar andere waarde bezit het niet meer. De praktijk van het gevangenisleven heeft het verschil tussen de vrijheidstraffen moeten afschaffen omdat het een doelmatige actie dwarsboomde.

De opvattingen omtrent het penitentiaire doel hebben geëvolueerd: eerst was dat doel beperkt tot het « *ad custodiam* »; dan kwam een verzedelijingsphase, want men dacht de bekering van de zondaar-misdadiger door zedepreek te kunnen bekomen; thans is men meer realistisch geworden en men beoogt de sociale recuperatie van de gedetineerden, door de toepassing van wetenschappelijk beproefde middelen (68).

Men moet aan de grootse gebouwen met zeer talrijke bevolking verzakten. Na grondige observatie moeten de veroordeelden in kleine homogene groepen ingedeeld worden, en ieder groep moet specifiek en in afzonderlijke paviljoenen behandeld worden. Wel mogen verschillende paviljoenen rond een centrum verzameld worden, om de administratie er van te vergemakkelijken, maar ieder groep moet een eigen leven bekomen, met eigen stipt aangepast regiem, en eigen geest.

Torens, hoge muren en zware poorten zijn ongewenst; zo de veiligheid omheiningen vergt, dan kunnen deze gecamoufleerd worden, om de neerdrukkende atmosfeer van kooi en hok te vermijden. Recente beproevingen hebben bewezen dat een diepgaande resocialiserende actie beter bekomen wordt in open gestichten, waar licht en lucht, en zon en wind, vrij doorkomen, waar men werkelijk leven kan.

Het regiem moet progressief zijn: het moet aan ieder gedetineerde toelaten door eigen krachtspanning een verkorting van de opsluiting te verwerken en andere voordelen te bekomen. Maar men zal er voor zorgen dat de krachtspanning met een werkelijke verbetering overeenstemt, en niet alleen hypocritisch geïnteresseerd is.

De vrijstelling moet zorgvuldig voorbereid worden. De vrijheidsberoving inderdaad, hoe paradoxaal ook, is een leertijd voor het vrij leven. Veelal leven de gedetineerden automatisch, passief, vrij van bekering. Wanneer de deuren van het gevang opengaan worden zij door de vrijheid verrast en verblind. Het past dan ook een tussen-regiem in te richten, dat van opsluiting tot liberatie leidt (69). Wat van belang is, inderdaad, is niet voorbeeldige gevangenen te vormen, maar mensen die tot eerlijk leven en sociaal reageren bekwaam zijn, die zich in vrijheid voor delinquentie zullen wachten.

Het is onontbeerlijk het penitentiair personeel tot zijn uitermate educatieve taak op te leiden. De doeltreffendheid van een vrijheidsberoving hangt meer af van dat personeel, dan van de wet of van de rechter.

De penitentiaire educateur moet iets meer zijn dan een eerlijk en ijverig ambtenaar. Hij moet psychologisch en sociaal fijngevoelig zijn. Wat voor hem belang heeft is niet de begane misdaad, maar de te redden mens, met zijn eigen wezen, zijn eigen gebreken, zijn eigen nog bestaand humaan potentiaal.

Dit vergt een bijzondere opleiding, een voldoende kennis van wat op de gedraging invloed heeft, van de grondoorzaken der criminaliteit, van de door paedagogie en penologie aangewezen middelen tot sanering (70).

De penitentiaire reglementen moeten aan het leidend personeel een breed initiatief laten in de aanpassing van het regiem aan de veranderlijke behoeften van de gedetineerden. Het moet aan de directeurs en paviljoenleiders mogelijk zijn hier bepaalde voordelen toe te kennen, en daar strenger op te treden. De penitentiaire actie mag geen ijskoude toepassing van reglementen zijn: zij moet levend zijn, realistisch en in zekere mate opportunistisch. Zij hangt volledig af van de bekwaamheid en van de toewijding van het personeel.

* * *

De resocialisatie van de delinquenten hangt af van menigvuldige factoren die tot verschillende wetenschappen behoren. Een *team-work* is dan ook noodzakelijk: de geneesheer, de psychiater, de psycholoog, de paedagoog, de sociale assistent en de technische onderrichters moeten samen het behandelingsprogramma opmaken voor iedere homogene groep, zo niet voor ieder delinquent.

Veel zorg dient besteed aan de fysieke en psychische gezondheid van de gedetineerde. Onze Belgische anthropologische diensten hebben lang op het voorplan van de vooruitgang gestaan. Thans blijkt Zweden resoluut progressistisch te willen werken (71). Ook in Amerika beproeft men nieuwe middelen, waaronder de gezamenlijke psychologische behandeling, of *Group-Therapy* (72). Deze nieuwe techniek bestaat in het inrichten van vrije discussies, onder leiding van de psychiater of de psycholoog. Aan in kleine groepen verdeelde gedetineerden worden de grote verschijnselen voorgelegd en een discussie wordt vrij doorgevoerd. Iedereen zegt hoe hij deze problemen zou hebben opgelost, wat toelaat zijn diepwezen te ontdekken, zijn eigen toestanden op te klaren en de behandeling beter aan te passen.

Voor het geestesevenwicht dient ook gezorgd door het toekennen van verlofdagen die in de familiekring doorgebracht worden, door het toelaten van frequent bezoek in de inrichting, en van frequent schrijven. Dit werd in Zweden en Rusland verwezenlijkt en men kon vaststellen dat deze doewijze vele sexualiteitsproblemen wegruimde (73).

De reëducatie zal vooral door het werk betracht worden. De bedrijvigheid is opbeurend, psychologisch constructief. Maar het werk moet regelmatig en aan vol loon betaald worden en moet aan de gedetineerde toelaten de zijnen te ondersteunen en de opsluitings-tijd te verkorten. Dienaangaande heeft onze Belgische administratie hoog te prijzen initiatieven genomen, zoals de tewerkstelling in de mijnen, op vliegvelden, in werkhuizen, aan de zee kust, enz. (74).

Vreugde en ontspanning zijn ook moraliserende factoren en educatiemiddelen (75). De sport en alle aan regels onderworpen ontspanningen kunnen een stillende en bevrijdende actie hebben op verwarde gemoeiden en neergedrukte geesten (76). De muziek insgelijks kan bedarend zijn, tot meer standvastigheid en tot een zekere idealisering aanzetten (77). Men weet dat de Amerikanen de muziek met vrucht gebruiken om de productiviteit in de industrie te verhogen. Het lezen van bepaalde literatuur verdient ook aanbeveling (78). Alle activiteiten, ook deze die van onmiddellijk belang ontbloot blijven, kunnen gunstige gevolgen afwerpen. Zo heeft het *hobby-work*, het knutselwerk of prutswerk, zekere waarde, omdat het de gedetineerde bezig houdt, hem affectief laat leven. Alles wat de gedetineerden van affectieve verdorring en van eenzaamheid en van verbittering kan bevrijden, is steeds uit te baten.

* * *

De sociale plicht is niet beëindigd wanneer de gedetineerde vrij gelaten wordt. Dat moment is van cruciaal belang: de vrijgestelde delinquent moet geholpen worden bij zijne reïntegratie in de samenleving. Meer dan ooit moet hij geholpen worden en de praktijk toont aan hoe talrijk de gevallen zijn waar de vrijgestelde delinquent zich ontredderd voelt en om hulp verzoekt (79).

Toevluchtsoorden moeten geopend worden, waar de delinquent kan opgenomen worden tot hij zich sterk genoeg voelt om alleen de wereld in te gaan. Zo werd in Frankrijk, onder leiding van Pater Courtois, een tehuis voor gelibereerde vrouwen geopend, waar zij progressief aan het vrij leven heraanangepast worden.

Eindelijk dient gewezen op de mogelijkheid de delinquenten zelf in de strijd tegen de delinquentie in te lijven. De Amerikaanse organisatie van de *Alcoholic Anonymous* doet genezen alcoholiekers voorbehoedend optreden bij aan drank verslaafde lieden. Dergelijke verenigingen kunnen ook de strijd tegen de misdaad beogen. Delinquenten die sociaal gered werden, die gerecupereerd werden, kunnen als hoopvol voorbeeld in contact komen met in gevaar verkerende lieden (80).

Men weet dat de beste jachtwachters oude wildstropers zijn.

* * *

« La meilleure justice, c'est celle qui sauve. »
(Saleilles.)

Professor Donnedieu de Vabres aarzelde niet te schrijven: « *Notre politique criminelle ne donne l'illusion de marcher droit que parcequ'elle boîte des deux pieds.* » En is het niet werkelijk zo?

De vooruitgang der criminologische wetenschappen heeft het probleem van de misdadigheid met nieuw licht omringd. De penitentiaire actie heeft zich aan de nieuw ontdekte werkelijkheid aangepast; om dit te doen moet men soms tegen wetten en vonnissen handelen. De criminele politiek verwaarloost nog zoveel mogelijkheden om het delict te bevechten vóór het gepleegd wordt. Het strafrecht weigert nog al te vaak zich aan de wetenschappelijke waarheid te onderwerpen.

De criminologie moet de bovenhand krijgen: zij is de hoofdwetenschap en het recht is slechts een der technieken die door de criminologie aangeduid worden tot bestrijding van de misdaad.

Zal men de verkeerde weg doortrekken, verder bestraffen en wraaknemen; of zal men bevrijden, voorkomen en genezen? Zal men de gerechtelijke reactie verder laten afhangen van wat ons aan het oerzijn bindt, aan de agressiviteit, aan het vergeldend impuls; of zal men aanvaarden dat de morele beoordeling buiten de menselijke bevoegdheid ligt en dat onze taak er een is van solidariteit en van menselijkheid?

Zal men voortgaan met recht te spreken tegen het spiritualistisch worden van de mensheid, met te bestraffen en te verbannen; of zal men een hogere vorm van gerechtigheid uitbouwen, waar alleen diepe gebondenheid en wetenschappelijke behandeling voorkomen, waar de delinquent voor de mensheid teruggewonnen wordt?

« Alles hangt per slot van rekening af van de ontwikkeling van de sympathievermogens bij diegene die het misdrijf bekampt... » (81).

Sed homo homini lupus...

S. VERSELE.

(1) Lecomte du Nouÿ P.: *L'Homme et sa Destinée* (Human Destiny). Paris (La Colombe), 1948, bl. 93.

(2) Sartre J.-P.: *L'Être et le Néant*. Paris (Gallimard), 1943.

(3) Vanderveeren J.: *Essai sur la notion actuelle du libre arbitre*. Rev. dr. pén. crim., 1948-1949, bl. 843.

(4) Bekaert H.: *Maatschappelijke orde en conventionele structuur*. Rechtsk. Weekb., 1947-1948, col. 4.

(5) Herrera Figueroa M.: *Filosofia y Criminologia*. Anuario Der. pen. Cienc. pén. (Madrid), 1948, n° 3, bl. 453.

(6) Pereda J. (de S. J.): *El concepto normativo de la culpabilidad*. Anuario Der. pen. Cienc. pén. (Madrid), 1949, n° 1, bl. 21.

(7) Bruera J. J.: *Algunos aspectos metodológicos del derecho penal*. Anales Soc. argentina de Crim. (Buenos Aires), 1947-1948, deel XII, bl. 65.

(8) Leclercq J.: *Introduction à la Sociologie*. Louvain (Ceuterick), 1948, bl. 145 en volg.

(9) Ley J. (Dr): *La notion de responsabilité et l'expertise psychiatrique*. Rev. dr. pén. crim., 1946-1947, bl. 720.

(10) Gunzburg N.: *Gij zult niet oordelen*. (Openingsrede der Vlaamse Conferentie te Antwerpen. Antwerpen (Nederlandse Boekhandel), 1914.

(11) Rees J. R. (Dr): *Mental health and the offender*. London (Clarke Hall), 1948.

— Grapin P.: *Esquisse d'une nouvelle perspective anthropo-criminologique*. Rev. Sc. crim. dr. pén. comp. (Paris), 1949, n° 1, bl. 37.

(12) Jimenez de Asua L.: *Psicoanálisis criminal*. Buenos Aires (Losada), 1947.

(13) Stern H. (Dr): *Deux ans de dépitage psychiatrique appliqué aux détenus de St Michel*. (Thèse, Toulouse) — cfr. Rev. pénit. dr. pén. (Paris), 1949, n° 7-9, bl. 333.

— Abely P. (Dr): *Troubles endocriniens et criminologie*. Rev. pénit. dr. pén. (Paris), n° 10-12, bl. 397.

(14) Frey E.: *Délinquance juvénile et récidive*. Rev. dr. pén. crim., 1947-1948, bl. 627.

(15) Ley J. (Dr): *De sexuelle delicten*. Bull. Bestuur Gevang. (Brussel), 1949, n° 3, bl. 75.

(16) Bachet M. (Dr): *Etude medico-psychologique concernant 47 délinquants récidivistes réglés*. Rev. Sc. crim. dr. pén. comp. (Paris), 1949, n° 1, bl. 47.

— Bachet M. (Dr): *La mythomanie (Observations de cas medico-légaux. — Recherches sur la structure)*. Rev. pénit. dr. pén. (Paris), 1949, n° 7-9, bl. 255.

(17) Haffter E. (Dr): *Kinder aus geschiedenen Ehen*. Bern (H. Huber), 1948.

(18) Dubois M.: *L'enfant dit de justice*. Rev. dr. pén. crim., 1947-1948, bl. 929.

(19) Kohler C. (Dr): *Réflexions sur la fugue et le vagabondage chez l'enfant et l'adolescent*. Rev. cri. pol. techn. (Genève), 1949, n° 4, bl. 266.

(20) Vega J.: *Delinquentes por confusion y deformacion educativa*. Rev. Escuela Estudios pénit (Madrid), 1949, n° 51, bl. 35.

(21) Baan P. A. H. (Dr en Mr): *Over de politieke delinquent*. (Mededeling aan het Nederlands psychiatrisch-juridisch Gezelschap.) Amsterdam, 1948, bl. 10.

(22) Ruiz Funes M.: *Los factores sociales de la criminalidad*. Rev. Derecho y Cienc. políticas (Lima), 1947, n° 1-2, bl. 3.

(23) Mergen A. (Dr en Mr): *Die Tiroler Karner*. Mainz (Intern. Universum-Verlag), 1949.

(24) Kinberg O. (Dr): *La psychiatrie criminelle sans métaphysique*. Rev. Sc. crim. dr. pén. comp. (Paris), 1949, n° 3, bl. 513.

(25) Roger H. (Dr): *Eléments de psycho-physiologie*. Paris (Masson), 1946 (vooral bl. 325 en 326).

(26) Lindemans J.: *Rechtszeden en moderne beschaving*. Rechtsk. Weekb., 1948-1949, col. 417.

(27) Moreira da Silva Cunha J.: *A personalidade do criminoso e a graduação judicial da pena*. Lisbonne (Freitas Brito), 1944.

(28) Del Rosal J.: *La personalidad del delincuente en la tecnica pend.* Valladolid (Casa Martin), 1949.

(29) Patin M.: *La place des mesures de sûreté dans le droit pénal positif moderne*. Rev. Sc. crim. dr. pén. comp. (Paris), 1948, n° 3, bl. 415.

(30) Braffort L. en Cornil L.: *Rapport sur la révision des dispositions relatives aux déments et aux anormaux*. Rev. dr. pén. crim., 1940-1946, bl. 213.

— Van den Bossche J. en Fettweis A.: *La loi belge de défense sociale et les anormaux*. Rev. dr. pén. crim., 1949-1950, bl. 234.

— Versele S.: *Notes sur la réforme de notre loi de défense sociale*. Rev. dr. pén. crim., 1949-1950, bl. 511.

— Versele S.: *Faut-il punir ou guérir les délinquants anormaux? te verschijnen in Rev. crim. pol. techn. (Genève), 1950.*

(31) Pinatel J.: *Les diverses conceptions de la science pénitentiaire*. Rev. Sc. crim. dr. pén. comp. (Paris), 1949, n° 4, bl. 705.

(32) Baan P. A. H. (Dr en Mr): *Het overkoepelend denk (openingsles in forensische psychiatrie te Utrecht)*. Meppel Steuvert & Zoon), 1947.

(33) Di Tullio B.: *L'état actuel des études d'anthropologie criminelle*. Rev. Sc. crim. dr. pén. comp. (Paris), 1948, n° 2, bl. 275.

(34) Ley A. (Dr): *La défense sociale et le psychiatre*. (Verslag voor het Intern. Congres voor sociaal verweer.) Rev. dr. pén. crim., 1947-1948, bl. 361.

(35) Meyers F. S. (Dr): *Zijn onze psychiatrische rapporten bevredigend voor de jurist en voor de psychiater?* Amsterdam (Psychiatrisch-juridisch Gezelschap), 1946.

(36) Versele S.: *Vers un concept pénal plus réaliste*. Rev. dr. pén. crim., 1947-1948, bl. 422.

— Versele S.: *La synchronisation de la politique criminelle*. Rev. pénit. dr. pén. (Paris), 1949, n° 10-12, bl. 363.

(37) Gramatica F.: *La lotta contro la pena*. Riv. Difesa Sociale (Genova), 1947, n° 1, bl. 3.

— Micardi B.: Il contributo della pedagogia alla negazione della pena. Riv. Difesa Sociale (Genova), 1948, n° 4, bl. 218.

— Versele S.: Les limites de l'intervention judiciaire dans la lutte contre la délinquance. Rev. dr. pén. crim., 1949-1950, bl. 145.

(38) Gits C.: Recht, persoon en gemeenschap. (Leuven Hoger Instituut voor Wijsbegeerte), 1949.

(39) Piprot d'Alleaume P.: L'O.N.U. et le problème de la défense sociale. Riv. Difesa Sociale (Genova), 1948, n° 4, bl. 201.

(40) Cfr. Rechtsk. Weekb., 1949-1950, col. 270.

(41) Gramatica F.: Tre punti di Difesa Sociale. (Verslag voor het 2e Intern. Congres voor Sociaal Verweer, Luik 1949). Riv. Difesa Sociale (Genova), 1949, n° 3-4, bl. 101.

(42) Dublineau P. (Dr): L'antisocialité est-elle une catégorie ou une définition. Rev. Sc. crim. dr. pén. comp. (Paris), 1949, n° 4, bl. 783.

(43) Campos S.: La recuperacion moral del delincuente como derecho-deber social. Riv. Difesa Sociale (Genova), 1947, n° 4, bl. 384.

— De Vincentiis C.: Appunti intorno al procedimento di socializzazione. Riv. Difesa Sociale (Genova), 1947, n° 3, bl. 285; en 1948, n° 1-2, bl. 45.

(44) Cornil L.: Le droit pénal après la tourmente. Nouvelles, Procédure pénale, deel I, n° 2, introductie.

(45) Besluiten getroffen door het Tweede Internationaal Congres voor Sociaal Verweer (Luik, October 1949). Rechtsk. Weekb., 1949-1950, col. 246 en 298.

(46) Graven J.: Plan général d'un système de prévention du crime et de traitement des délinquants. Rev. intern. dr. pén. (Paris), 1949, n° 3-4, bl. 317.

(47) Vassalli G.: Limiti di diritto in un sistema di difesa sociale. Riv. Difesa sociale (Genova), 1949, n° 3-4, bl. 123.

(48) Berend B.: L'influence de l'organisation de l'Etat sur le droit pénal. Rev. intern. dr. pén. (Paris), 1949, n° 1, bl. 23.

(49) Nagel W. H.: De criminaliteit van Oss. 's-Gravenhage (D. A. Daamen), 1949.

(50) Massart L. (Dr) en Lobet E.: Rapporten dd. 6 November 1949 tijdens een nationale dag voor mentale hygiëne. Cfr. Rev. dr. pén. crim., 1949-1950, bl. 416.

(51) Hengen L.: Rapport à l'O.N.U. sur le régime pénitentiaire et la délinquance juvénile en France. Luxemburg, 1949, bl. 50.

(52) Dellaert R. (Dr): Aperçu général sur l'organisation et les réalisations médico-psychologiques en Belgique. — A Criança Portuguesa (Lisbonne), 1948, bl. 11.

(53) Een commentaar over het «Children Bill» van 16 Jan. 1948 wordt gegeven in de Rev. intern. dr. pén., 1948, n° 1, bl. 96, noot 8.

(54) Projet de Loi français relatif à la protection de l'enfance et de l'adolescence en danger. Rev. pénit. dr. pén. (Paris), 1949, n° 1-3, bl. 70.

(55) Graven J.: Introduction à une procédure rationnelle de prévention et de défense sociale. Journ. des Tribunaux (Bruxelles), 1949, bl. 585.

— Graven J.: Procédure rationnelle de prévention et de défense sociale. Riv. di Difesa Sociale (Genova), 1949, n° 3-4, bl. 102.

(56) Versele S.: Het wetenschappelijk trachten naar bewijs. Rechtsk. Weekb., 1949-1950, col. 1 (met referenties).

(57) Constant J.: Etude de la personnalité du délinquant avant le jugement. (Rev. intern. doctrine et législ. comp. (Bucarest), 1939-1940, n° 1-2, bl. 132.

— Matthijs J.: Het individueel en maatschappelijk dossier van de delinquent. Rechtsk. Weekb., 1948-1949, col. 833.

— Versele S.: Le dossier de personnalité. Rev. dr. pén. crim., 1948-1949, bl. 309.

— De taak van de Voorlichting (deel III der Geschriften van de Vereniging van Nederlandse reclasseringsinstellingen). Den Haag, 1948.

(58) Versele E.: Een los woord over strafvonnis en motivering. Rechtsk. Weekb., 1947-1948, col. 1105.

(59) Jimenez de Asua L.: La sentencia indeterminada. Buenos Aires (T. E. A.), 1948.

(60) Inlichtingen over het Adult Authority Act of 1944 in California werden door mejuffer S. Huinen gegeven in Journ. des Trib., 1949, bl. 632.

(61) Gousenberg V.: Peine unique et mesures de sûreté. Rev. dr. intern. Sc. diplom. polit. (Genève), 1949, n° 4.

(62) Dehn E.: Some theses against death penalty. Riv. Difesa Sociale (Genova), 1949, n° 1, bl. 1.

(63) Een reeks studies over dit vraagstuk verscheen in de Rev. dr. pén. crim., tijdens het jaar 1939 (bl. 358, 462, 568, 674, 891).

— Roux J. A.: Les courtes peines de prison, leurs remèdes techniques et la mise à l'épreuve surveillée. Rev. intern. dr. pén. (Paris), 1948, n° 3-4, bl. 269.

— Pfenninger H. F.: Le problème de la courte peine privative de liberté. Rev. intern. dr. pén. (Paris), 1949, n° 3-4, bl. 345.

— Cfr. insgelijks de beslissingen getroffen door de Commission internationale pénale et pénitentiaire. Rev. dr. pén. crim., 1948-1949, bl. 61.

(64) Van Drooghenbroeck P.: Pour une réforme de notre système d'amende pénale. Journ. des Trib., 1950, bl. 133.

(65) Cannat P.: La réforme pénitentiaire. Paris (Sirey), 1949, bl. 128.

(66) Van Drooghenbroeck P.: Des modifications nécessaires à notre régime de condamnation conditionnelle et d'un complément nécessaire: la mise sous probation. Rev. dr. pén. crim., 1946-1947, bl. 33.

— Bekaert H.: Een «probation»-proefneming. Rechtsk. Weekb., 1948-1949, col. 33.

— Berger R.: Le système de la Probation. Rev. intern. dr. pén. (Paris), 1949, n° 3-4, bl. 379.

— Het Engelse stelsel werd gecodificeerd door het Criminal Justice Act van 1948, en door de Probation Rules van 1949. Zijn toepassing op de minderjarigen werd zeer goed bestudeerd door Gerda De Bock, in Rechtsk. Weekb., 1949-1950, col. 193-196.

(67) Dinichert P.: Le régime applicable aux mineurs délinquants en dr. pén. suisse. Rev. intern. dr. pén., 1949, n° 3-4, bl. 401.

(68) Pinatel J.: Les nouveaux horizons de la réforme pénitentiaire. Rev. intern. dr. pén., 1949, n° 2, bl. 215.

(69) Pettinato R.: Regimen atenuado de disciplina. Buenos Aires, 1947.

(70) Cannat P.: op. cit. sub 65 (Cours enseigné au Centre d'Etudes de Fresnes).

— Cannat P.: De penitentiaire scholen van Fresnes. Bull. Bestuur Gevangenis (Brussel), 1948, n° 2, bl. 38.

— L'instruction du personnel pénitentiaire au Canada. Rev. pénit. dr. pén. (Paris), 1949, n° 7-9, bl. 274.

(71) Van Helmont M.: De Zweedse methodes bij de strafbehandeling der veroordeelden. (Brussel (Min. Justitie), 1948.

(72) Cornil P.: Prévention et répression du crime aux Etats Unis. Rev. dr. pén. crim., 1948-1949, bl. 654.

— De Bray A.: Nieuwe richtingen bij de penitentiaire behandeling in de Verenigde Staten. Brussel (Min. Justitie), 1949, bl. 9.

(73) Van Helmont M.: op. cit. sub 71, bl. 15 en 16.

— Cannat P.: Détenus en vacances. Rev. pénit. dr. pén. (Paris), 1949, n° 4-6, bl. 160.

(74) Dupreel J.: Lessen te trekken uit de strafbehandeling der gedetineerden voor misdrijven tegen de uitwendige veiligheid van de Staat. Bull. Bestuur Gevangenis (Brussel), 1949, n° 1, bl. 1.

(75) Bouzat P.: De quelques réformes pénitentiaires actuellement réalisables. Rev. intern. dr. pén., 1946, n° 1-2, bl. 87.

(76) Cabrera J. (de S.J.): El deporte en la regeneracion del delincuente. Rev. Escuela Estudios penit. (Madrid), 1949, n° 47, 48, 49 en 50.

(77) Urtin H.: La rééducation des criminels par la musique. Rev. intern. dr. pén., 1947, n° 2, bl. 171.

(78) Signes Molines M.: La lectura en los carceles. Rev. Escuela Estudios penit. (Madrid), 1949, n° 46, bl. 17.

(79) In 1948 moesten de sociale diensten van de Brusselse agglomeratie in 852 gevallen helpend tussenkomen. (Rapport annuel, Ligue nationale d'Hygiène mentale, Bruxelles, 1949).

(80) De Bray L.: Criminologische homeopathie of de genezing der ondeugden toevertrouwd aan bekeerlingen. Bull. Bestuur Gevangenis (Brussel), 1949, n° 8-9, bl. 197.

(81) Calewaert J.: Beschouwingen over het Congres van Sociaal Verweer. Rechtsk. Weekb., 1949-1950, col. 301.

VLAAMSE JURISTEN,

Abonneert U op het "Rechtskundig Weekblad"

RECHTSPRAAK

HOF VAN VERBREKING

1e Kamer. — 20 Januari 1950.

Eerste Voorzitter en Verslaggever : M. Soenens.
Eerste Advocaat-Generaal : M. Hayoit de Termicourt.

Schenkingen. — Onwederlegbaar wettelijk vermoeden. — Het aan art. 918 B.W. ten grondslag liggende vermoeden is onwederlegbaar, behoudens het geval van toestemming door de overige erfgerechtigden.

Art. 918 B. W. steunt op het wettelijk vermoeden, dat de daarin bedoelde vervreemdingen, door de « de cuius » gedaan aan een zijner erfgenamen in de rechte linie, in werkelijkheid zuivere giften zijn, die op de volle eigendom der vervreemde goederen slaan, doch met vrijstelling van inbreng.

Art. 918 B. W. laat aan de andere erfgerechtigden in de rechte linie, die niet in die vervreemdingen hebben toegestemd, toe de verbreking der vervreemding te vorderen in de mate, dat zij, beschouwd als een zuivere gift, het beschikbaar gedeelte overschrijdt.

Art. 918 B. W. verklaart aldus zekere handelingen nietig op grond van een wettelijk vermoeden in de zin van dat woord in art. 1352, lid 2 B. W.; dienvolgens is tegenbewijs tegen dit vermoeden slechts toegelaten, voor zover de wet het heeft vrijgelaten, onverminderd hetgeen omtrent de gerechtelijke eed en de gerechtelijke bekentenis vastgesteld is.

Slecht's één tegenbewijs is bij art. 918 B. W. toegelaten, nl. datgene, hetwelk blijkt uit de toestemming in de vervreemding, gegeven door de overige erfgerechtigden van de vervreemder in de rechte linie.

Consorten Verlooy t/ Janssens.

Gelet op het bestreden arrest, de 28 Mei 1947 door het Hof van Beroep te Brussel gewezen;

Over het tweede middel tot verbreking : schending van artikel 918 van het burgerlijk wetboek en van artikel 97 van de Grondwet;

doordat in zover het bestreden vonnis het door eisers in cassatie ingeroepen middel, strekkende tot toepassing van artikel 918 van het burgerlijk wetboek, zou hebben verworpen, het deze verwerping gerechtvaardigd zou hebben door de verklaring dat bedoelde vervreemding evenals op die, welke om niet gedaan geweest;

Zulks terwijl artikel 918 van het burgerlijk wetboek en de door deze tekst voorziene inbreng in de boedel toepasselijk zijn op de onder bezwarende titel gedane vervreemding evenals op die, welke om niet gedaan worden;

Overwegende dat de aanleggers bij vóór het Hof van Beroep genomen conclusies besloten dat de waarde van de hypothecaire schuldvorderingen voor een geheel bedrag van 81.000 fr. en ook die van de roerende goederen, door Marie Christina Geeroms aan haar zoon, de verweerder, gegeven met last de geefster levenslang te onderhouden, haar bij hem te laten in-

wonen en haar alle nodige zorgen te verschaffen, zou aangerekend worden op het beschikbaar gedeelte en het overschot in de boedel van de nalatenschap zou worden ingebracht;

Overwegende dat het arrest slechts bestreden is, voor zover het geweigerd heeft de aanrekening op het beschikbaar gedeelte van de waarde der hypothecaire schuldvorderingen, vervreemd onder de last van een lijfrente of met afstand van het kapitaal, alsook de inbrengst van het overschot in de boedel te bevelen;

Overwegende dat het Hof van Beroep dit beschikend gedeelte doet steunen op de beweegredenen : dat de door verweerder geleverde prestaties ongeveer de waarde hadden van het bedrag der afgestane schuldvorderingen; dat de akte aldus geen gift is, maar een contract onder bezwarende titel, en dat op de contracten onder bezwarende titel artikel 918 van het burgerlijk wetboek niet toepasselijk is;

Overwegende dat luidens voormeld artikel de waarde in volle eigendom van de goederen, die aan een van de erfgerechtigden in de rechte linie vervreemd werden hetzij onder de last van een lijfrente, hetzij met afstand van het kapitaal, op het beschikbaar gedeelte aangerekend wordt, en het overschot, indien er een is, in de boedel wordt ingebracht;

Overwegende dat deze bepaling op het wettelijk vermoeden steunt dat de door haar bedoelde vervreemdingen, door de de cuius toegestaan aan een zijner erfgerechtigden in de rechte linie, in werkelijkheid zuivere giften zijn, die op de volle eigendom der vervreemde goederen slaan, doch met vrijstelling van inbreng;

Dat artikel 918 aan de andere erfgerechtigden in de rechte linie, die in die vervreemdingen niet toegestemd hebben toelaat de verbreking van de vervreemding te vervolgen in de maat dat zij, beschouwd als zuivere gift, het beschikbaar gedeelte overschrijdt;

Dat artikel 918 alzo op grond van een wettelijk vermoeden in de zin van dat woord in artikel 1352, 2de lid, van hetzelfde wetboek — zekere handeling nietig verklaart, en dat dienvolgens het tegenbewijs tegen dit vermoeden slechts toegelaten is, voor zover de wet het heeft vrijgelaten, onverminderd hetgeen omtrent de gerechtelijke eed en de gerechtelijke bekentenis gezegd is;

Overwegende dat artikel 918 slechts één tegenbewijs toelaat, te weten datgene, welk blijkt uit de toestemming in de vervreemding gegeven door de andere erfgerechtigden in rechte linie van de vervreemder; dat uit geen vaststelling van het arrest volgt dat deze toestemming in casu werd gegeven;

Overwegende derhalve dat het bestreden arrest door aan te nemen dat de verweerder heeft kunnen verwezen dat de door de de cuius aan hem gedane vervreemding niet een zuivere schenking was met vrijstelling van inbreng van drie hypothecaire schuldvorderingen, maar een contract onder bezwarende titel, artikel 918, in het middel aangehaald, alsook artikel 1352 van het burgerlijk wetboek heeft geschonden.

Om die redenen :

Verbreekt het bestreden arrest, doch alleen voor zover het weigert de aanrekening der waarde van drie hypothecaire schuldvorderingen op het beschikbaar gedeelte en het inbrengen van het overschot in de boedel te bevelen;

Beveelt dat onderhavig arrest zal overgeschreven worden op de registers van het Hof van Beroep te Brussel en dat melding ervan zal gemaakt worden op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing;

Verwerpt de voorziening voor het overige;

Veroordeelt de verweerder tot de kosten;

Verwijst de alzo bepaalde zaak naar het Hof van Beroep te Gent.

NOOT: Voor zover ons bekend is het de eerste maal, dat het Belgisch Hof van Verbreking uitmaakt dat het wettelijk vermoeden van art. 918 B.W. onwederlegbaar is, « juris et de jure ». Zie over deze vraag Kluyskens, Schenkingen en Testamenten, nr 113; De Erfenissen, nr 181; De Page VIII nr 1462; Planiol-Ripert, *Traité élémentaire de Droit Civil*, nr 2693. De Franse Cour de Cassation heeft de onwederlegbaarheid van bedoeld wettelijk vermoeden aanvaard o.a. bij arrest van 26 Juli 1899 (Pas. 1903, V, 5) en bij arrest van December 1937 (Daloz hebdt., 1938, 117). Zie ook in dit nummer het cassatie-arrest van dezelfde datum eveneens over art. 918 B.W.

HOF VAN VERBREKING

1e Kamer. — 20 Januari 1950.

Eerste Voorzitter: M. Soenens.

Raadshcer-Verslaggever: M. Bail.

Eerste Advocaat-Generaal: M. Hayoit de Termicourt.

Schenkingen. — Beschikbaar gedeelte en inkorting. — Niet-toepasselijkheid van art. 918 B.W. op schenkingen met voorbehoud van vruchtgebruik.

De bepaling van art. 918 B. W. slaat niet op schenkingen met voorbehoud van vruchtgebruik. Dit blijkt uit de geschiedenis van de totstandkoming van het artikel, uit de strekking daarvan en uit de in art. 918 in fine bepaalde uitzondering voor het geval, dat andere erfgeerachtigen in de rechte linie in de vervreemding hebben toegestemd, die immers nooit toepassing zou kunnen vinden op een schenking met voorbehoud van vruchtgebruik.

Het bij art. 918 B. W. gestelde wettelijk vermoeden van vrijstelling van inbreng kan evenmin opgaan ten aanzien van de schenking met voorbehoud van vruchtgebruik, ten opzichte waarvan er immers geen plaats is voor het in het artikel gestelde vermoeden van schenking.

Consorten Verpoten t/ Consorten Verpoten.

Gelet op het bestreden arrest, op 3 December 1947 gewezen door het Hof van Beroep te Brussel;

Over het eerste middel: schending van artikel 918 van het burgerlijk wetboek (eerste en tweede gedeelte) hierdoor dat, verzocht om te erkennen dat artikel 918 van het burgerlijk wetboek tweede gedeelte in onderhavig geval zijn toepassing moest vinden en eiser in verbreking Ludovicus Verpoten ontslaan van de verplichting om iets anders weder in te brengen dan de som van zestienduizend frank, het bestreden vonnis geweigerd heeft recht te laten wedervaren aan die conclusie om de reden dat artikel 918 niet kan worden toegepast op een schenking met voorbehoud van vruchtgebruik onder last om een bepaalde som weder in te brengen in de nalatenschap der schenkers;

Zulks terwijl de bepaling van artikel 918 algemeen

is, en, met name, van toepassing is wanneer het betalen van de prijs van het vervreemde verschoven wordt tot het overlijden der schenkers, en, in ieder geval, de bepaling van het tweede gedeelte van artikel 918, door eiser in verbreking ingeroepen, moet worden toegepast, zelfs indien het eerste niet zou van toepassing zijn; het, derhalve, gaat over een vermoed voordeel, verleend aan één der nalatenschapsgerechtigden, door het artikel bedoeld, en dat zou kunnen worden bestreden door zijn mede-erfgenamen als aangetast door bedrog of als nadeel veroorzakend;

Overwegende dat het middel de vraag stelt of artikel 918 van het burgerlijk wetboek onder de vervreemdingen met voorbehoud van vruchtgebruik de schenkingen met voorbehoud van vruchtgebruik begrijpt;

Overwegende dat zonder twijfel de schenking een vervreemding is, maar dat dient te worden nagegaan of de auteurs van artikel 918 deze wetsbepaling hebben willen doen slaan op de schenkingen met voorbehoud van vruchtgebruik;

Overwegende dat de tekst van de commissie van de Regering, aan de Raad van State onderworpen, aldus luidde: « Toute donation à charge de rente viagère, toute vente à fonds perdu ou avec réserve d'usufruit, faite à l'un des héritiers présomptifs en ligne directe ou collatérale, est nulle si l'objet ainsi aliéné, estimé d'après la valeur en pleine propriété, se trouve excéder la quotité disponible »;

Overwegende dat deze tekst, gewijzigd door Bigot-Préameneu, door deze op de zitting van 21 pluviöse jaar XI in de volgende vorm werd voorgesteld: « La valeur en pleine propriété des biens donnés à charge de rente viagère, et de ceux vendus à fonds perdu avec réserve d'usufruit à l'un des successibles en ligne directe, sera imputée sur la portion disponible »;

Dat deze tekst door de Raad van State op 28 pluviöse jaar XI werd aangenomen, onder voorbehoud dat rekening zou gehouden worden met het voorstel van Berlier, volgens hetwelk er exceptie zou bestaan op hogergemelde bepaling voor « le cas où les cohéritiers du donataire ont donné leur consentement au contrat »;

Overwegende dat, ten gevolge van deze beslissing, door Bigot-Préameneu aan de Raad van State, op 3 germinal jaar XI, de volgende tekst werd onderworpen: « La valeur en pleine propriété des biens aliénés soit à charge de rente viagère, soit à fonds perdu ou avec réserve d'usufruit à l'un des successibles en ligne directe sera imputée sur la portion disponible. Cette imputation ne pourra pas être demandée par ceux des autres successibles en ligne directe qui auraient consenti à ces aliénations ni, dans aucun cas, par les successibles en ligne collatérale »;

Overwegende dat die tekst door de Raad van State zonder opmerkingen werd goedgekeurd; dat het opstel ervan daarna werd gewijzigd, op voorstel van de wetgevende sectie van het Tribunaat (zitting van 10 germinal jaar XI), nopens punten, die zonder belang zijn voor het onderzoek van de vraag, door de voorziening opgeworpen;

Overwegende dat uit deze vaststellingen blijkt dat noch de tekst van de commissie van de Regering, noch de eerste tekst door de Raad van State goedgekeurd de schenkingen met voorbehoud van vruchtgebruik onder de voorgestelde bepaling begrepen; dat de wijziging van deze laatste tekst door Bigot-Préameneu geen ander voorwerp had dan het amendement van Berlier uit te drukken en de vroeger goedgekeurde tekst in overeenstemming met dit amendement te brengen;

Overwegende dat Jaubert, verslaggever van het Tribunaat, op 9 floréal jaar XI, de strekking samenvattende van de definitieve tekst van artikel 918, zegde : « Rien ne peut empêcher que la propriété ne reste à celui qui l'a acquise. Mais la valeur de la propriété sera imputée sur la quotité disponible, sans égard aux prestations servies » ;

Overwegende dat aldus niets toelaat te menen dat, door in de hiervoren vermelde omstandigheden de woorden « donnés... et vendus » te vervangen door het woord « aliénés », de auteurs van het burgerlijk wetboek art. 918 hebben willen toepasselijk maken op de schenking met voorbehoud van vruchtgebruik, schenking welke door geen enkel der voorafgaande teksten was voorzien en welke, bij het voorbehoud van vruchtgebruik, aan de begiftigde geen uitvoering van prestatie oplegt ;

Overwegende ten andere dat die toepassing tegen gesproken wordt door de volgende beschouwingen ;

Overwegende dat art. 918 tot doel heeft het wettelijk voorbehouden gedeelte te beschermen door juris et de jure te vermoeden dat bepaalde schenkingen onder last en bepaalde verkopen in werkelijkheid zuivere schenkingen zijn ;

Overwegende dat dergelijk vermoeden van alle nut ontbloom is wat de schenking met voorbehoud van vruchtgebruik, aan een erfgerechtigde gedaan, aangaat, dewijl deze bij het overlijden van de schenker en krachtens het gemeen recht louter eenvoudige begiftigde is van de volle eigendom van het goed (art. 617 van het burgerlijk wetboek) en het voorbehoud van het vruchtgebruik door de schenker, afgezien van art. 918, zonder invloed is op de berekening van het voorbehouden gedeelte en van het beschikbaar gedeelte (artikelen 922 en 928) ;

Overwegende daarenboven dat art. 918, in fine, preciseert dat de aanrekening van de volle eigendom der vervreemde goederen op het beschikbaar gedeelte en de inbreng van het overschot niet zullen kunnen gevorderd worden door de erfgerechtigden in de rechte linie, die in de akte toegestemd hebben ;

Dat de wetgever alzo beslist dat de toestemming der mede-erfgerechtigden in de vervreemding het bewijs oplevert dat deze, in strijd met het vermoeden vermeld door het eerste gedeelte van art. 918, in werkelijkheid geen gift uitmaakt, maar een vervreemding onder bezwarende titel ;

Overwegende dat men niet inzielt hoe deze bepaling op de schenking met voorbehoud van vruchtgebruik zou kunnen toegepast worden ;

Overwegende inderdaad dat dergelijke schenking, indien ze gedaan is met vrijstelling van inbreng, uiteraard een gift uitmaakt; dat, zelfs onderworpen aan de inbreng, zij daardoor het karakter niet krijgt van een vervreemding onder bezwarende titel ;

Overwegende eindelijk, dat het middel ten onrechte beweert dat art. 918 althans moet toegepast worden op de schenking met voorbehoud van vruchtgebruik in de mate waarin het een wettelijk vermoeden van vrijstelling van inbreng invoert, vrijstelling bij gebrek waaraan dergelijke schenking geen nut zou opleveren voor de begiftigde ;

Overwegende dat, enerzijds, twee nietige woorden het vermoeden van vrijstelling van de inbreng, bij art. 918 aangenomen, een verzachting is der gevolgen van het vermoeden van gift, door hetzelfde artikel ingesteld; dat dienvolgens, daar waar dit laatste wettelijk vermoeden niet toepasselijk is, het eerste zonder grondslag wordt ;

Dat anderzijds de aan een erfgerechtigde gedane schenking met voorbehoud van vruchtgebruik en zonder vrijstelling van inbreng, voor hem niet noodzake-

lijk zonder nut is, dewijl ze hem toelaat het goed niet in natura in te brengen wanneer het over een roerend en zelf, in bepaalde gevallen, over een onroerend goed gaat (Burgerlijk Wetboek, artikelen 859 en 868) ; dat, overigens de begiftigde erfgenaam, die de nalatenschap verwerpt, het aan hem gegeven goed behouden mag tot beloop van het beschikbaar gedeelte (Burgerlijk Wetboek art. 845) ;

Overwegende dat daaruit volgt dat het middel in rechte niet opgaat ;

(Het overige zonder belang).

NOOT. — Het bestreden en door het Hof van Verbreking bevestigde arrest dd. 3 December 1947 van het Hof van Beroep te Brussel is gepubliceerd in R.W. 1947-1948, 836.

In bovenstaand arrest heeft het Hof van Verbreking zijn vroegere mening, die o.a. werd aanvaard in de arresten van 1 Juli 1864, Pas. 1864, 1, 373 en van 23 December 1915, Pas. 1917, 1, 4, verlaten en de tegenovergestelde opvatting aangenomen.

Zie de verdere rechtspraak aangehaald door De Page, VIII, blz. 1566, noot 161, die nog schrijft : « La doctrine et une jurisprudence imposante admettent en Belgique, l'application de l'article 918 aux aliénations à titre gratuit ».

Niet onaardig is het op te merken, dat het Hof van Verbreking zich zowel voor zijn opvatting van 1864 en 1915 als voor zijn tegenovergestelde mening in bovenstaand arrest beroept op de geschiedenis van de totstandkoming van art. 918 B.W.

Het Franse Hof van Cassatie heeft reeds in 1874 (24 Aug. 1874, D. 75, 1, 129 ; S. 77, 1, 343) de thans door het Belgisch Hof van Verbreking aangenomen leer aanvaard, dat art. 918 C.C. niet van toepassing is op de schenkingen. De Franse doctrine is verdeeld (vgl. Planiol-Ripert, Traité élémentaire, III, nr 2691).

Kluyskens (III, nr 120, A en B) acht op goede gronden art. 918 B.W. van toepassing op de schenkingen onder last van een lijfrente of andere periodieke uitkering, niet echter op de schenking onder voorbehoud van vruchtgebruik; wat dit laatste betreft heeft het Hof van Verbreking thans zijn mening bijgetreden.

Vgl. ook Piret en Pirson, Examen de jurisprudence (1939 à 1948). Régimes matrimoniaux, successions, donations et testaments in de Revue critique de jurisprudence belge, 1949, 284 e.v.

HOF VAN VERBREKING

2e Kamer. — 10 October 1949.

Voorzitter : M. de Cocquéau des Mottes.
Raadsheer-Verslaggever : M. Bareel.
Advocaat-Generaal : M. Colard.

Middelen tot verbreking. — Hof van Assisen. — Niet-ontvankelijkheid van het middel door verdachte ontleend aan de niet-naleving van een bij de wet in het belang van de burgerlijke partij voorgeschreven formaliteit.

Het door verdachte aangevoerde middel van cassatie, ontleend aan het feit dat in strijd met artikel 343, lid 2. S.v. (wet van 14 Juli 1931) noch de burgerlijke partijen noch hun raadslieden aanwezig waren in de kamer van beraadslaging van de jury, terwijl de Voorzitter aldaar inlichtingen verstrekke aan de

gezworenen, is niet ontvankelijk daar alleen de burgerlijke partijen daarop een beroep zouden kunnen doen. Immers uit de geschiedenis van de totstandkoming van de wet van 14 Juli 1931 blijkt, dat zij ten doel heeft het tegensprekelijk karakter van de debatten te verzekeren bij een incident van de procedure, hetwelk de uitspraak van de jury kan beïnvloeden. Voor de verdachte is het middel derhalve van alle belang ontbloomt.

Vlaminck en consoorten t/ Wwe Heylaerts en consoorten.

Gelet op de arresten gewezen de 17 en de 18 Mei 1949 door het Hof van Assisen der Provincie Antwerpen;

1. Wat betreft het arrest van 17 Mei 1949 :

A. Over de voorzieningen ingesteld door Balle en Van den Brempt :

Over het enig middel : schending van artikel 343 van het Wetboek van Strafvordering doordat, toen de Voorzitter van het Hof van Assisen zich op verzoek van de opper-gezworene met de Heren van het Hof, de beschuldigten en hunne raadslieden, in de kamer der beraadslaging van de jury begaf en aan de gezworenen de door hen gevraagde inlichtingen verstrekke, noch de burgerlijke partijen, noch hunne raadslieden, aanwezig waren :

Overwegende dat uit de werkzaamheden, die de wet van 14 Juli 1931 voorafgingen, volgt dat deze bepaling tot doel heeft de tegenspraak der debatten te verzekeren bij een incident van de procedure, dat de uitspraak van de jury kan beïnvloeden;

Overwegende dat het middel, dat aan het arrest verwijt de door voorbedoeld artikel 343 van het Wetboek van Strafvordering, aangevuld door de wet van 14 Juli 1931, aan de burgerlijke partijen verstrekte verdedigingsrechten niet te hebben nageleefd, voor aanlegger van alle belang is ontbloomt en derhalve onontvankelijk is;

Om die redenen,

(Het overige zonder belang);

Verwerpt de voorzieningen;

Veroordeelt aanleggers tot de kosten.

RAAD VAN STATE

4e Kamer. — 9 Mei 1949.

Voorzitter : M. Vranckx (verslaggever).

Raadsheren : MM. Mast en Buch.

Advocaten : Mrs. Ch. De Coninck en

M. Vandekerckhove.

1. **Vrijheid.** — **Beperkingen restrictief te interpreteren.**
2. **Gemeenten.** — **Politiemaatregelen betreffende filmvoorstellingen.** — **Bevoegdheid.** — **Buitengewone omstandigheden en openbare rust.** — **Tijdelijk karakter.**

1. *Wettelijke bepalingen ter beperking van de vrijheden der staatsburgers dienen op restrictieve wijze verklaard te worden.*

2. *Artikel 94 van de Gemeentewet machtigt de burgemeester niet de voorstelling van een film te verbieden. Op grond van artikel 97 is deze bevoegdheid uitsluitend voorbehouden aan het college.*

Het college van burgemeester en schepenen mag slechts de voorstelling verbieden in buitengewone

omstandigheden en om de openbare rust te handhaven.

De beweegreden dat « naar ingewonnen inlichtingen tegenbetogingen en wanordelijkheden te vrezen zijn » houdt niet in dat de openbare rust niet kan gehandhaafd worden.

Het verbod moet ophouden met het verdwijnen der buitengewone omstandigheden; het mag dus slechts tijdelijk zijn en niet als algemeen en definitief in het besluit worden opgenomen.

N.V. Universal Film t/ Burgemeester van de Stad Kortrijk en College van Burgemeester en Schepenen van de Stad Kortrijk.

Gezien het verzoekschrift dd. 19 October 1948 strekt tot de nietigverklaring;

1° van een verordening van de burgemeester der stad Kortrijk dd. 8 Mei 1948, waarbij de vertoning of het afrollen van de film « De duivel op 't lijf » verboden werd;

2° van het besluit van het schepencollege der stad Kortrijk dd. 8 Mei 1948, waarbij verboden werd in de kinemazalen of andere publieke inrichtingen de film « De duivel op 't lijf » af te rollen;

3° in zover nodig, van de beraadslaging van de gemeenteraad der stad Kortrijk dd. 24 Mei 1948 die het bevel van de burgemeester, vermeld sub 1°) zou hebben bekrachtigd;

.....

Overwegende dat de verordening van de burgemeester, dd. 8 Mei 1948 getroffen werd op grond van het artikel 94 der gemeentewet; dat dit artikel de burgemeester niet machtigt de voorstelling van een film te verbieden; dat deze bevoegdheid uitsluitend is voorbehouden aan het college van burgemeester en schepenen op grond van het artikel 97 der gemeentewet; dat dan ook niet dient nagegaan te worden of de bij het artikel 94 bedoelde formaliteiten werden nageleefd, te weten de kennisgeving van de getroffen verordening aan de gemeenteraad en de betekening van een afschrift van de verordening aan de Gouverneur;

Overwegende dat het besluit van het college van burgemeester en schepenen gegrond is op het art. 97 en steunt op de volgende considerans;

« Gelet op de ontvangen protestaties tegen het vertonen van deze film;

Gezien de uitgebrachte kritieken het eens zijn om deze film, al is hij op technisch gebied van eerste rangwaarde, te bestempelen als grondig onzedelijk en van aard om door zijn gewaagde beelden en cynische dialoog, een verderfelijke invloed op de jeugd uit te oefenen;

Gezien naar ingewonnen inlichtingen, tegenbetogingen en wanordelijkheden te vrezen zijn »;

Overwegende dat het artikel 97 der gemeentewet het college van burgemeester en schepenen slechts machtigt een voorstelling te verbieden in buitengewone omstandigheden en om de openbare rust te handhaven;

Overwegende dat verzoeker opwerpt dat het niet tot de bevoegdheid van het college van burgemeester en schepenen behoort de aard der vertoning op zedelijk gebied te beoordelen; dat de tegenpartij integendeel inroept dat de « goede zeden » een bestanddeel uitmaken van « de openbare orde »; dat deze betwisting ter zake van belang ontbloomt is : zij betreft inderdaad alleen de opheldering van het tweede lid van het artikel 97, dat uitsluitend de bevoegdheid van de gemeenteraad op dit gebied regelt, maar staat niet in

betrekking met het eerste lid van het artikel 97, dat handelt over de « openbare rust » en niet over de « openbare orde »;

Overwegende dat het besluit verwijzende naar het protest van sommige inwoners tegen het onzedelijk karakter van de bedoelde voorstelling steunt op de vrees voor tegenbetogingen en wanordelijkheden; dat de Raad van State dient na te gaan of de draagwijdte van het artikel 97 niet werd overschreden door de getroffen maatregel, in de aangegeven omstandigheden en bij veronderstelling dat de ingeroepen feiten juist zijn;

Overwegende dat het besluit van 21 October 1830 van het Voorlopig Bewind de vrijheid der voorstelling verkondigt: « De voorstelling van een stuk mag niet verboden worden, behoudens de verantwoordelijkheid van de schrijver en van de spelers » (artikel 2); dat de erkenning van dit recht overeenstemt met de bezorgdheid, die ten grondslag ligt aan de artikelen 14 tot 20 van de Grondwet, alle preventieve maatregelen tot beperking van de vrijheden der staatsburgers uit te schakelen; dat de wettelijke bepalingen, die beperking van deze vrijheid toelaten, op restrictieve wijze dienen verklaard te worden; dat op grond van het artikel 97 de fundamentele vrijheid van voorstelling alleen kan worden beperkt « in buitengewone omstandigheden » en alleen « om de openbare rust te handhaven »; dat de beweegreden dat « naar ingewonnen inlichtingen tegenbetogingen en wanordelijkheden te vrezen zijn » niet inhoudt dat de openbare rust niet kan gehandhaafd worden; dat daarenboven het bij het artikel 97 bedoeld verbod alleen kan gerechtvaardigd worden in « buitengewone omstandigheden »; dat de gewraakte beslissing van deze buitengewone omstandigheden niet gewaagt; dat ten slotte het verbod moet ophouden met het verdwijnen dier buitengewone omstandigheden, bijgevolg slechts tijdelijk mag zijn en niet als algemeen en definitief in het besluit mag worden opgenomen, zoals verkeerd door de tegenpartij werd gedaan;

Overwegende dat het college van burgemeester en schepenen de macht, hem toegekend bij het artikel 97 der gemeentewet heeft overschreden en derhalve het verzoek om nietigverklaring wegens machtsafwijding niet dient onderzocht;

BESLUIT :

Artikel 1. — De verordening van de burgemeester van Kortrijk dd. 8 Mei 1948, de voorstelling van de film « De duivel op 't lijf » verbiedend, wordt vernietigd.

Artikel 2. — Het besluit van het college van burgemeester en schepenen van Kortrijk dd. 8 Mei 1948, de voorstelling van de film « De duivel op 't lijf » verbiedend, wordt vernietigd.

Artikel 3. — De betaling van het recht van 300 fr. wegens kosten valt ten laste van de tegenpartij.

Artikel 4. — Het arrest zal bij uittreksel bekendgemaakt worden op dezelfde wijze als de bovenvermelde verordening en het bovenvermeld besluit.

Vlaamse Juristen

Abonneert U op het
RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

RAAD VAN STATE

4e Kamer. — 23 Januari 1950.

Voorzitter : M. Vranckx (verslaggever).
Raadsheren : M.M. Mast en Buch.

1. **Nietigverklaring. — Legaliteit en opportuniteit. — Onderzoek in feite.**
2. **Gemeenten. — Politie maatregelen van het college betreffende vertoningen. — Buitengewone omstandigheden. — Tijdelijk karakter.**

1. *De Raad van State heeft zich niet in de plaats te stellen van de administratieve overheid, waar het slechts zou gaan over de beoordeling van de feiten of van de doelmatigheid van de getroffen maatregel.*

De Raad onderzoekt echter wel het bestaan der feiten, die de voorwaarden zijn der wettelijkheid van de getroffen maatregel.

2. *Het recht, een vertoning te verbieden met het oog op de handhaving van de openbare rust, wordt aan het college van burgemeester en schepenen slechts verleend mits buitengewone omstandigheden voorhanden zijn (artikel 97, Gemeentewet).*

Het bestaan van deze buitengewone omstandigheden is een van de voorwaarden der wettelijkheid van de te nemen maatregel.

Het, invoeren van bijzondere omstandigheden is daartoe niet voldoende, daar bijzondere omstandigheden niet noodzakelijk het karakter vertonen van buitengewone omstandigheden

De vereiste der buitengewone omstandigheden impliceert anderzijds dat het verbod slechts tijdelijk mag zijn en niet als algemeen en definitief in het besluit mag worden gesteld.

P.V.B.A. Luxor Films t/ College van Burgemeester en Schepenen van de Stad Brugge.

De Raad van State,

Gezien het verzoekschrift dd. 2 April 1949, strekkende tot de nietigverklaring van het besluit van het college van burgemeester en schepenen der stad Brugge dd. 4 Februari 1949, dat de openbare vertoning van de film « Het sluipende gift » te Brugge verbiedt;

Overwegende dat verzoekster het uitsluitend recht van distributie voor België, Belgisch Congo en het Groot-Hertogdom Luxemburg verkregen heeft van een film getiteld « Het sluipende gift »; dat het college van burgemeester en schepenen der stad Brugge bij besluit dd. 4 Februari 1949 de openbare vertoning van de film te Brugge verbood; dat dit besluit betekend werd op 9 Februari 1949; dat het alleen steunt op de volgende considerans: « Overwegende dat, gelet op de voorhanden zijnde bijzondere omstandigheden, het afrollen van bewuste film ernstig dreigt de orde en de openbare rust te storen »;

Overwegende dat verzoekster de aanwezigheid van buitengewone omstandigheden en het gevaar de openbare rust verstoord te zien, betwist; dat, in haar memorie van antwoord, de tegenpartij daartegen slechts aanvoert « dat het college in de volle vrijheid en op soevereine wijze oordeelt of de openbare rust werkelijk bedreigd is »;

Overwegende dat weliswaar de Raad van State zich niet mag stellen in de plaats van het college van burgemeester en schepenen, wanneer het slechts zou gaan over de beoordeling van de feiten of van de doelmatigheid van de getroffen maatregel; dat hij echter

hoeft na te gaan of deze maatregel genomen werd binnen het kader van de bij de wet aan het college van burgemeester en schepenen verleende machten; dat, op grond van artikel 97 der gemeentewet, het recht een vertoning te verbieden met het oog op de handhaving der openbare rust, aan het college van burgemeester en schepenen slechts wordt verleend mits « buitengewone omstandigheden » voorhanden zijn; dat het bestaan van deze buitengewone omstandigheden een der voorwaarden is der wettelijkheid van de bestreden maatregel; dat de bestreden beslissing geen enkele buitengewone omstandigheid aanhaalt; dat de tegenpartij zulks evenmin doet in haar memorie van antwoord;

Overwegende daarenboven dat de verwijzing, door de considerans van het bestreden besluit, naar « bijzondere » omstandigheden, niet voldoet aan de bepaling van artikel 97 der gemeentewet; dat, inderdaad, « bijzondere » omstandigheden niet noodzakelijk het karakter vertonen van het « buitengewone » door de wet vereist;

Overwegende, ten slotte, dat de vereiste aanwezigheid van buitengewone omstandigheden inhoudt dat het verbod moet ophouden met het verdwijnen dezer buitengewone omstandigheden; dat bijgevolg het verbod slechts tijdelijk mag zijn en niet als algemeen en definitief in het besluit mag worden gesteld;

Overwegende dat derhalve het college van burgemeester en schepenen de bij artikel 97 der gemeentewet verleende macht heeft overschreden; dat het middel van nietigverklaring wegens machtsafwending, door verzoekster voorgebracht, niet dient onderzocht.

BESLUIT :

Artikel 1. — Het besluit van het college van burgemeester en schepenen der stad Brugge dd. 4 Februari 1949, de voorstelling van de film « Het sluipende gift » verbiedend, wordt vernietigd.

Artikel 2. — De betaling van het recht van 300 fr., wegens kosten, valt ten laste van de stad Brugge.

Artikel 3. — Het arrest zal bij uittreksel bekendgemaakt worden op dezelfde wijze als het bovenvermeld besluit.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

16 November 1949.

Voorzitter : M. Heyse.

Raadsheren : MM. Graaf de Villermont en J. Rutsaert.

Advocaat-Generaal : M. Van den Eynde de Rivieren.

Advocaten : Mrs. Ansiaux, Ghysen en Haversin de Lexhy.

1. **Verjarings- en vervaltermijnen.** — **Terugwerkende kracht van het wetsbesluit van 15 Mei 1940, betreffende de schorsing van verjarings- en vervaltermijnen voor de duur van de tijd van oorlog.** — **Toepasselijkheid van dat besluit op vervalbepaling bij onherroepelijk documentair crediet.**

2. **Onherroepelijk documentair crediet.** — **Aard daarvan.** — **Contractueel karakter (schuldoverzetting) in casu.**

1. *Het wetsbesluit van 15 Mei 1940 tot schorsing van alle verjarings- en vervaltermijnen in burgerlijke en handelszaken en van alle contractuële vervalbepalingen voor de duur van de tijd van oorlog had*

terugwerkende kracht, ingaande op de dag van aanvang van de tijd van oorlog. Dit volgt uit de bewoordingen van dit wetsbesluit : « Zijn geschorst voor de duur van de tijd van oorlog ».

Onder de contractuële vervalbepalingen valt ook het beding, dat iemand van het voordeel van een documentaire credietopening uitgesloten wordt, indien hij niet binnen een bepaalde termijn de vereiste bescheiden overlegt.

2. *Indien men technisch beweren kan, dat het onherroepelijk documentair crediet zijn oorsprong vindt in de eenzijdige wil van de bankier, die het crediet verleent, dient niettemin te worden aangenomen, dat op deze technische verklaring slechts een beroep mag worden gedaan, indien de in de wetgeving voorziene « bronnen van verbintenissen » en « instellingen » niet voldoende blijken om de gebondenheid van de bankier te verklaren.*

In casu voldoet het in het geding bedoelde onherroepelijk crediet aan de vereisten voor schuldoverzetting (delegatie); de toestemming van de begunstigde kan immers uit de omstandigheden worden afgeleid en werd dus stilzwijgend gegeven.

N. V. Banque d'Anvers t/ Englebort en C^o.

Gezien de akte van hoger beroep van 15 Maart 1947, gericht tegen een vonnis van de Rechtbank van Koophandel te Antwerpen van 19 December 1946;

Overwegende dat dit hoger beroep ontvankelijk is; dat de eerste rechter beroepster veroordeeld heeft tot betaling aan beroepene van een bedrag van 86.500 fr. met de gerechtelijke intresten, ter uitvoering van een door beroepster toegestaan onherroepelijk krediet van 17.300 belgas;

Overwegende dat dit krediet door beroepster ten voordele van beroepene geopend werd op order van de « Liepajas Banka » van Riga voor rekening van de firma « Gaita » te Riga, de 16 Februari 1940 en tot op 15 Mei 1940; dat beroepene van dit krediet gebruik kon maken tegen voorlegging van zekere bescheiden;

Overwegende dat beroepene verklaart door overmacht te zijn belet geworden tegen 15 Mei 1940 aan beroepster gezegde bescheiden te overhandigen, waarvan de voorlegging haar de uitbetaling moest mogelijk maken van de som, die het krediet vertegenwoordigde; dat de documenten op 14 Juni 1940 aan beroepster overhandigd werden, zodra de verbindingen tussen Luik en Antwerpen hersteld werden;

Overwegende dat beroepene zich op het besluit-wet van 15 Mei 1940 beroept, waarbij alle verjaringen en vervaltermijnen in burgerlijke en handelszaken, alle vervaltermijnen in zake overeenkomsten geschorst werden voor de duur van de tijd van oorlog;

Overwegende dat volgens beroepster, wier stelsel het vonnis a quo op dit punt is bijgetreden, het besluit-wet van 15 Mei 1940 ter zake niet toepasselijk zou zijn, omdat het eerst op 16 Mei 1940 van kracht is geworden, eerst na het verstrijken van de termijn, binnen dewelke de documenten moesten voorgelegd worden om van het krediet te genieten;

Overwegende dat weliswaar dit besluit-wet slechts op 16 Mei 1940 in werking is getreden, doch dat de vraag rijst of, eens van kracht geworden, dit besluit terugwerkende kracht bezat of niet; dat uit de termen van het besluit-wet « zijn geschorst voor de duur van de tijd van oorlog » voortvloeit dat het terugwerkt tot de dag van het ontstaan van de tijd van oorlog;

dat er ten andere redelijkerwijze geen reden voorhanden is om een onderscheid te maken tussen vervallenverklaringen van vóór en van na 16 Mei 1940;

Overwegende dat beroepster tweedens, om de toepassing van gezegd besluit-wet af te wijzen, aanvoert dat deze wetsbepaling weliswaar verjaring en verval in burgerlijke en handelszaken schorst, alsook verval in conventionele zaken, « doch de duur niet verlegt waartoe de uitoefening van een recht beperkt is »;

Overwegende dat het werkelijk een vervallenverklaring uitmaakt, wanneer iemand van het voordeel van een kredietopening uitgesloten wordt, indien hij binnen een voorziene termijn de nodige bescheiden niet voorlegt; dat onderhavig geval dus ook, te dezen opzichte, onder toepassing valt van de besproken tekst;

Overwegende dat partijen in hoger beroep niet blijken te betwisten dat men zich op contractueel gebied bevindt; dat indien men, technisch beschouwd, beweren kan dat het onherroepelijk documentair krediet zijn oorsprong vindt in de eenzijdige wil van de bankier, die krediet verleent, (zie in deze zin Piret : Conférences du Cercle d'Etudes Bancaires, April 1942, blz. 32; De Page Bd. III, 2de druk, blz. 67; Escarra : Revue de la Banque, 1942, blz. 418; Rechtbank van Koophandel, Brussel, 2 Maart 1933; Jurispr. Comm. de Bruxelles, 1934, 81), niettemin aan te nemen valt, dat op deze technische uitleg slechts dient beroep gedaan te worden, indien de in onze wetgeving voorziene « bronnen van verbintenissen » en « instellingen » niet volstaan (cf. A. Dieryck, Les Ouvertures de Crédit, Brux. Paris 1945, blz. 293);

Overwegende dat de in zake voorhanden zijnde gegevens beantwoorden aan de schuldoverzetting (delegatio); dat de toestemming van de begunstigde (beroepene) stilzwijgend werd gegeven en uit de omstandigheden kan worden afgeleid, gezien de instemmende houding, welke zij aannam bij de ontvangst van de brief van 22 Februari 1940 van beroepster, waarbij deze laatste haar het openen van een onherroepelijk krediet bekend maakte (zie in de zin van een mogelijke toepassing van de schuldoverzetting Dieryck cf. cit., blz. 296-297 met de onder nota 5 blz. 296 aangehaalde rechtspraak; Hamel : Cours de droit international, Den Haag, Recueil 1935, I; vergel. het stelsel van de middellijke toestemming « concours de volonté par voie médiate » van A. Van Maele, Analyse juridique du crédit irrévocable et de la lettre de change, Revue de la Banque 1947, blz. 329 en volg. zie blz. 338);

Overwegende dat het besluit-wet van 15 Mei 1940 dienvolgens toepasselijk moet worden geacht;

(het overige zonder belang);

Om deze redenen :

Het Hof,

Gezien artikel 24 der wet van 15 Juni 1935 waarvan toepassing werd gedaan,

rechtdoende op tegenspraak, ontvangt het hoger beroep, verklaart het ongegrond; bevestigt dienvolgens het bestreden vonnis, en veroordeelt beroepster in de kosten van hoger beroep.

HOF VAN BEROEP TE GENT

2e Kamer. — 14 Februari 1949.

Voorzitter : M. Thienpont.

Raadsheren : M.M. Van Wetter en Belpaire.

Advocaat-Generaal : M. Vanhoudt.

1. Incidenteel hoger beroep. — Incidenteel hoger beroep kan worden ingesteld ook na het verstrijken van de appéltermijn.
2. Scheiding en deling. — Plichten van de door de rechter benoemde notarissen.

1. *Niettegenstaande het bestreden vonnis op dezelfde dag als het hoofdzakelijk hoger beroep zelf ten verzoeken van appellanten aan geïntimeerde werd betekend, vermocht deze steeds, ook na het verstrijken van de termijn van hoger beroep, die beslissing bij incidenteel hoger beroep te bestrijden.*

Het stelsel van appellanten, volgens hetwelk dit incidenteel hoger beroep, om ontvankelijk te zijn had moeten worden gedaan binnen de twee maanden, te rekenen van de dag van voormelde betekening, druist niet alleen rechtstreeks in tegen de tekst zelf van art. 443 Rv., naar luid waarvan het incidenteel hoger beroep kan worden ingesteld in elke stand van het geding, maar tevens tegen een van de door die wetsbepaling nagestreefde doeleinden, nl. de vereenvoudiging van de procedure en de beperking van de kosten.

2. *Wanneer de rechter beveelt, dat tot de verrichtingen van vereffening en verdeling van de boedel zal worden overgegaan, door twee door hem benoemde notarissen, moeten deze worden geacht daartoe een gezamenlijke wettelijke lastgeving te hebben ontvangen, zodat zij samen één enkel volledig ontwerp van vereffening moeten opmaken, hetwelk, zo partijen het hebben betwist, op nauwkeurig bepaalde en omschreven punten, door de rechtbank dienaangaande zal worden herzien, en eventueel bekrachtigd of verbeterd.*

De benoemde notarissen, die dus niet optreden als raadslieden van partijen, moeten dit ontwerp opstellen op grond van de door hen aan partijen gevraagde inlichtingen en bescheiden, welke zij persoonlijk moeten onderzoeken, waarvan zij de waarde moeten nagaan en waaruit zij vrij hun eigen gevolgtrekkingen moeten afleiden teneinde de gerezen twistpunten op te lossen.

Doordat ieder notaris in casu een afzonderlijk ontwerp van vereffening heeft opgemaakt, is ieder van hen getreden buiten de perken van de hem toegekende macht.

Indien de notarissen het niet eens kunnen worden omtrent de vereffening, is hij die bewaarder is van de minuut der akten, verplicht de akte volgens zijn eigen mening op te stellen, doch met vermelding van de afwijkende mening zijner collega's'.

Bij niet voldoening aan bovenstaande vereisten, moeten de zogenaamde staten van vereffening op grond van onregelmatigheid als niet bestaande worden beschouwd, zodat de rechter geen uitspraak behoeft te doen ten aanzien van de daartegen gerichte betwistingen.

Van Canneyt en consorten t/ Van Canneyt.

Overwegende dat, na bij vonnis dd. 22 April 1944 onder meer de verrichtingen van inventaris, vereffening en verdeling van de huwelijksgemeenschap die be-

staan heeft tussen Charles Van Canneyt en Irma Vandenberghe en van hun beider nalatenschappen te hebben bevolen en na, alvorens uitspraak te doen over de eis tot licitatie van de onroerende goederen, het bij artikelen 824 van het Burgerlijk Wetboek en 969 van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering voorziene deskundigenonderzoek te hebben gelast, de eerste rechter bij vonnis van 8 Maart 1948: 1° heeft beslist dat, gelet op de overeenkomst van 23 October 1913, er geen aanleiding meer is tot verdeling van de nalatenschap van Charles Van Canneyt;

2° heeft verklaard dat de onroerende goederen niet verdeelbaar zijn in natura en de openbare veiling derzelve heeft bevolen, de kosten van het deskundigenonderzoek ten laste leggend van de boedel;

3° een sequester heeft aangesteld om de onverdeelde goederen te beheren;

4° de partijen heeft verwezen naar de aangestelde notarissen om verder volgens de voorschriften van de wet over te gaan tot de vereffening en verdeling der onverdeelde, na voormelde openbare veiling;

Overwegende dat appellanten, oorspronkelijke eisers, dit laatste vonnis slechts bestrijden: a) voor zover het de geldigheid van de overeenkomst van 1913 heeft erkend en dienvolgens heeft aangenomen dat de nalatenschap van Charles Van Canneyt niet meer moest worden verdeeld, en b) voor zover het de kosten van voormeld deskundigenonderzoek ten laste van de boedel heeft gelegd, in plaats van ten laste van geïntimeerde, oorspronkelijke verweerder;

Overwegende dat geïntimeerde zijnerzijds door middel van een incidenteel hoger beroep in hoofddeorde de nietigverklaring vervolgt wegens de onregelmatigheden, waarmede zij is aangetast, van geheel de procedure, te rekenen van de voorlezing aan partijen van de twee zogenaamde staten van vereffening, welke aanleiding hebben gegeven tot het enig proces-verbaal van zwarigheden en van de onderscheiden beweringen van partijen dd. 4 Juli 1946, terwijl hij, in ondergeschikte orde, vordert dat over zijn betwistingen, gericht tegen voormelde staten en waarover de eerste rechter geen uitspraak heeft gedaan, zou worden beslist en bovendien dat de verdeling in natura van de onroerende goederen zou worden bevolen;

Overwegende dat logischerwijze de gegrondheid van het incidenteel hoger beroep vooraf moet worden onderzocht, daar dit het lot van de procedure in het geding brengt;

Overwegende dat, niettegenstaande het bestreden vonnis op dezelfde dag als het hoofdzakelijk hoger beroep zelf, ten verzoeken van appellanten werd betekend aan geïntimeerde, deze steeds, ook na het verstrijken van de termijn om in hoger beroep te komen, die beslissing door middel van een incidenteel hoger beroep vermocht te bestrijden;

Dat het stelsel van appellanten, — volgens hetwelk, om ontvankelijk te zijn, dit incidenteel hoger beroep moest worden gedaan binnen de twee maanden te rekenen van de dag van voormelde betekening, — niet alleen rechtstreeks indruist tegen de tekst zelf van artikel 443 van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering, naar luid waarvan dergelijk hoger beroep geschieden kan in elke stand van het geding, maar tevens tegen een van de door die wetsbepaling nagestreefde doeleinden, nl. de vereenvoudiging van de procedure en de vermindering van de kosten;

Overwegende dat de door geïntimeerde voorgewende onregelmatigheden uitsluitend de procedure aantasten, die gevolgd is op de voorlezing aan de partijen van de beweerde staten van vereffening;

Dat het overbodig voorkomt de gegrondheid van de

daartoe aangevoerde middelen na te gaan, daar vooraf moet worden onderzocht of er werkelijk een staat van vereffening werd opgemaakt;

Overwegende dat het, in de omstandigheden van de zaak, noodzakelijk blijkt te herinneren aan de meest elementaire beginselen op het stuk van de gerechtelijke verdeling, welke in de onderhavige zaak herhaaldelijk werden over het hoofd gezien;

Overwegende dat, wanneer een rechtbank beveelt dat tot de verrichtingen van vereffening en verdeling zal worden overgegaan door twee door haar aangestelde notarissen, deze laatsten daartoe een gezamenlijke wettelijke lastgeving ontvangen, zodat zij samen één enkel volledig ontwerp van vereffening moeten opmaken, hetwelk, zo de partijen het hebben betwist op wel bepaalde en omschreven punten, door de rechtbank dienaangaande zal worden herzien en, in voorkomend geval, zal worden bekrachtigd of verbeterd.

Dat die notarissen, die dus niet optreden als raadslieden van de partijen, ertoe gehouden zijn dit ontwerp op te stellen op grond van de door hen aan de partijen gevraagde inlichtingen en bescheiden, die zij persoonlijk moeten onderzoeken, de waarde er van nagaan en waaruit zij vrij hun eigen gevolgtrekkingen moeten afleiden ten einde de gerezen twistpunten op te lossen;

Overwegende dat in zake, de beide aangestelde notarissen geen gezamenlijke staat van vereffening hebben opgesteld, maar ieder van hen een afzonderlijk ontwerp, niettegenstaande het vonnis, waarvan die ontwerpen beweren de uitvoering te zijn, hun een gezamenlijke lastgeving had gegeven, een van hen evenwel belast zijnde met de bewaring van de minuut van de akten;

Dat door afzonderlijk te handelen ieder notaris de hem toevertrouwde macht is te buiten gegaan, zelfs dan wanneer hij het omtrent de vereffening niet eens kon worden met zijn collega;

Dat, in dit geval de bewaarder van de minuut ertoe gehouden was de akte op te stellen naar eigen goeddunken, doch met aanduiding van de mening van zijn medelasthebbers, zodat slechts één enkel volledig ontwerp van vereffening werd opgemaakt;

Dat, bovendien de opstellers van die ontwerpen er zich bij hebben beperkt de onderscheiden beweringen van hun respectievelijke cliënten over te nemen, zonder de beweringen of de aanspraken van de andere partij, welke nochtans essentiële punten raakten, te onderzoeken;

Dat, — onder meer, — het ontwerp van notaris De Meyere de vraag onaangeroerd laat of het beschikbaar deel van de nalatenschap van Irma Vandenberghe niet reeds was overschreden door de beweerde giften onder de levenden derwijze dat haar uiterste wilsbeschikkingen, houdende legaat van het beschikbaar deel aan geïntimeerde, zonder uitwerking moeten blijven, hetgeen nochtans onontbeerlijk is om de rechten van de partijen vast te stellen, terwijl het ontwerp van notaris Devos uitdrukkelijk verklaart geen acht te geven op de rekeningen van geïntimeerde over de vruchten en opbrengsten van de onverdeelde sedert het opvallen van de nalatenschap van Irma Vandenberghe en van de desbetreffende uitgaven, alhoewel nochtans die rekeningen, naar luid van de artikelen 828 en 829 van het Burgerlijk Wetboek, behoren tot de verrichtingen van de vereffening;

Dat eindelijk die beide notarissen zijn opgetreden, zoals ten overvloede blijkt uit het proces-verbaal van zwarigheden dd. 4 Juli 1946 en uit menig element van de zaak, geenszins als onpartijdige lasthebbers van de rechtbank, doch als raadslieden van hun cliënten, die de zaak van laatstgenoemden tot de hunne hebben gemaakt en voor hen partij hebben gekozen;

Overwegende dat uit dit alles volgt dat beide zogenaamde staten van vereffening niet beantwoorden aan de wettelijke vereisten en geen regelmatige uitvoering uitmaken van het vonnis dat de verdeling heeft bevolen;

Dat bij ontstentenis van regelmatige staat van vereffening met daarbij behorend proces-verbaal van zwa-righeden, de rechtbank alleszins niet over de nodige elementen beschikte om uitspraak te doen over de tussen partijen gerezen geschillen;

(Het overige zonder belang).

BURGERLIJKE RECHTBANK TE LEUVEN

1e Kamer. — 2 Februari 1950

Advocaten: Mrs. Mahieu, P. van de Velde
en E. van Cauter.

Arbitrage. — Scheidsrechterlijk beding. — Bevoegdheid van de rechterlijke macht.

Wanneer een overeenkomst een scheidsrechterlijk beding inhoudt, is de Rechtbank onbevoegd om kennis te nemen van een vordering in vrijwaring, ingesteld naar aanleiding van een uit die overeenkomst ontstaan hoofdgenschil. Die onbevoegdheid moet « in limine litis » worden ingeroepen.

London and Lancashire Insurance Company t/
Genis en N.V. Belgische Leeuw.

1. *Wat de hoofdvordering betreft*: (zonder belang);
2. *Wat de vordering tot tussenkomt en vrijwaring betreft*:

Overwegende dat aanlegger in vrijwaring op 10 Maart 1943 bij verweerster in vrijwaring een verzekering tegen de burgerlijke verantwoordelijkheid wegens ongevallen, aan derden veroorzaakt, heeft aangegaan volgens polis « Paarden en Rijtuigen », n° 259.536;

Overwegende dat verweerster in vrijwaring « in limine litis » de onbevoegdheid der Rechtbank opwerpt, voorhoudende dat volgens artikel 5 van bedoelde polis de verzekerde « onder geen voorwendsel de verzekeringsmaatschappij in zake zal mogen brengen, noch in borg roepen op straf van het voordeel der polis beroofd te zijn » en dat anderzijds ingevolge artikel 7 der polis « alle geschillen tussen verzekeringsmaatschappij en verzekerde, behalve de rechtsvorderingen tot inning der premiën, die aan de bevoegdheid der rechtbanken zullen onderworpen worden, zullen moeten onderworpen worden aan een scheidsgerecht »;

Overwegende dat volgens de jongste rechtspraak (namelijk een arrest van het Hof van Verbreking van 20 Juni 1946, Journ. Trib. 1946, blz. 471), dit scheidsrechterlijk beding insgelijks van toepassing is op de oproeping in vrijwaring en de normale bevoegdheid van de Rechtbank uitsluit;

Overwegende dat aanlegger in vrijwaring vergeefs inroept dat de clausule vervat in artikel 5 der polis als nietig en niet geschreven moet worden beschouwd; dat, zelfs indien deze clausule in de polis niet was opgenomen, er tengevolge van het inroepen van het verval der polis, aan aanlegger in vrijwaring bekend gemaakt door aangetekend schrijven van 24 September 1947, tussen de verzekeringsmaatschappij en haar verzekerde een geschil was ontstaan, waarop het scheidsrechterlijk beding van toepassing was;

Om deze redenen:

De Rechtbank,
Beslissende in eerste aanleg en op tegenspraak,
Beslissende op de hoofdeis (zonder belang);
Beslissende op de eis in tussenkomst en vrijwaring:
Verklaart zich onbevoegd tengevolge van het scheidsrechterlijk beding, om deze eis te beslechten, enz.

NOOT: In dezelfde zin als bovenstaand vonnis: Verbr., 20 Juni 1946, Pas. 1946, I, 250; Rb. Luik, 27 Mei 1949, Jur. Cour Liège, 1949, 306; Alfred Bernard, L'arbitrage volontaire en droit privé, n° 197, 202, 230; R. van Lennep, Handleiding voor het scheidsrecht, blz. 46 e.v.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN

1e Kamer. — 3 Februari 1950

Voorzitter: M. Van Leckwijck.
Rechters: M.M. Gepts en Deloof (pl. r.).
Advocaten: Mrs. Joseph Legrand (Leuven)
en Paul Pollet.

Verkoop van Joods goed tijdens de bezetting. — De regelmatige verkoop gedurende de bezetting van aan een Jood toebehorende goederen door toedoen van een Belgisch dwangbeheerder krachtens behoorlijke machtiging van een Belgische Rechtbank en buiten Duitse invloed valt niet onder toepassing van het Wetsbesluit van 10 Januari 1941 en evenmin van de wet van 12 April 1947.

De verkoop gedurende de bezetting van onroerende goederen, toebehorend aan een Jood, door toedoen van een Belgisch dwangbeheerder, daartoe door een Belgische Rechtbank gemachtigd, terwijl de bezettende overheid daarop niet de minste invloed heeft uitgeoefend, valt niet onder toepassing van het Londens wetsbesluit van 10 Januari 1941.

De Duitse administratieve toelating om tot — zelfs vrijwillige — verkoop van aan vreemdelingen of Joden toebehorende goederen over te gaan, tast geenszins de regelmatigheid van de verkoopprocedure aan; daar de betekenis van die toelating alleen was, dat de bezettende overheid zich tegen de verkoop niet verzette, doch niet dat zij daartoe bevel gaf.

Bedoelde gedwongen verkoop valt evenmin onder de in de wet van 12 April 1947 bedoelde « overeenkomsten », waaromtrent het wettelijk vermoeden bestaat, dat zij zijn aangegaan onder de drang van een zedelijke dwang.

N.V. Dora t/ Bals Armand en Antoine.

Over de bestanddelen van de eis:

Overwegende dat de eis er toe strekt de verkoop van een appartementengebouw op en met grond en aanhorigheden, staande en gelegen te Antwerpen, Van Lerijsstraat 17, 17a en 19, kadastraal bekend wijk H, n° 1190/C9 en n° 1190/D9, groot volgens meting 648 meter 50 decimeter vierkant, volgens proces-verbaal van eidelijke toewijzing, opgemaakt door notaris Uten, d.d. 30 September 1943, nietig te horen verklaren, aanlegster ontslagen zijnde van de terugbetaling van de prijs, ten minste gezegde verkoop te horen vernietigen;

Overwegende dat aanlegster zich beroept op:

1. de Besluit-Wet van 10 Januari 1941, de nietigheid uitsprekende van de beschikkingsakten van goederen, die vanwege de vijand het voorwerp zijn geweest van verbeurdverklaringen, beslaglegging, gedwongen verkoop of andere maatregelen, die het privaat vermogen aantastten;

2. de wet van 12 April 1947, die een vermoeden van dwang scheidt ten voordele van alle personen, die wegens hun ras, nationaliteit, politieke mening of verblijfplaats, blootgesteld waren aan berovings- of rekwestratiemaatregelen vanwege de bezettende overheid, tussen 9 Mei 1940 en de bevrijding;

Over de feiten :

Overwegende dat uit de stukken van de bundel blijkt dat Israël Baruch, van Joodse ras en godsdienst, eigenaar is van een huizencomplex gelegen te Antwerpen, Van Leriustraat, n°s 13-15; dat hij tevens de bijzonderste aandeelhouder was van de N. V. Dora, maatschappij, aanlegster, eigenares van de huizen n°s 17, 17a en 19 Van Leriustraat, welke de vorige aanpalen;

Overwegende dat ex-advocaat A. D. M. zich in 1941 een volmacht deed geven door Israël Baruch, die in het Zuiden van Frankrijk gevlucht was, ten einde het beheer van dit geheel te kunnen waarnemen; dat hij insgelijks door vonnis van 3 Juli 1941 van de eerste kamer dezer Rechtbank tot voorlopig beheerder over de persoon en de goederen van Israël Baruch benoemd werd;

Overwegende dat D. M. op 15 September 1941 verzwikt werd door een genaamde Wauters, Verwalter für feindlichen und jüdischen Hausbesitz, dat hem voorlopig toegelaten werd het beheer van deze eigendommen, huizen 13 tot 19 voornoemd, voort te zetten; dat op 5 Febr. 1942 dezelfde Wauters hem ter kennis bracht, dat hijzelf weer belast was met het beheer vanaf 28 Januari 1942 en hem zijn afrekening vroeg; dat D. M. echter, onder toezicht van Wauters, het beheer is blijven waarnemen minstens tot September 1943;

Overwegende dat op verzoek van een aannemer Bogaerts, ingevolge exploit van 27 Maart 1943, de heer Voorzitter dezer Rechtbank, zetelende in Kort Geding, op 30 Maart 1943 wijlen Mr Sano, advocaat en plaatsvervangend Rechter, tot dwangbeheerder benoemde over het huizencomplex n°s 17, 17a en 19, Van Leriustraat; dat dit bevel op 31 Maart 1943 reeds aan de dwangbeheerder betekend werd met aanmaning zijn opdracht te vervullen; dat de dwangbeheerder dan een verzoekschrift indiende bij de Rechtbank van eerste aanleg, en bij vonnis van 16 April 1943 gemachtigd werd tot de verkoop van de huizen over te gaan; dat deze dan openbaar verkocht werden door het ambt van notaris Uten op 30 September 1943, akte waarvan de nietigheid of vernietiging thans gevraagd wordt; dat de prijs 2.250.000 frank bedroeg en volledig door de koper gestort werd; dat na het delgen der hypotheaire en andere schulden er een batig saldo overbleef van meer dan 500.000 frank; dat aanlegster niet betwist dat deze som te harer beschikking ligt;

Betreffende de besluitwet van 10 Januari 1941 :

Overwegende dat uit de uiteenzetting der feiten alleen reeds blijkt dat deze verkoop niet onder toepassing valt van de besluitwet van 10 Januari 1941, daar de verkoop niet geschied is door toedoen van de vijand, maar van een Belgisch dwangbeheerder, behoorlijk door een Belgische Rechtbank gemachtigd; dat welk ook de bedenkelijke rol moge geweest zijn,

gespeeld door D. M., deze verkoop zeker niet uitgelokt is door de Duitse bezetters; dat hij zelfs tot gevolg had, dat D. M. definitief ontslagen werd van het beheer der overblijvende eigendommen van Israël Baruch; dat de « Verwalter » Wauters op 24 September 1943 schreef : « verder wil ik het beheer der Van Leriustraat 13-15 nu zelf volledig in handen nemen, anders loop ik weer het risico de eigendommen eerlang te zien verkopen »;

Overwegende dat de Duitse administratieve toelating die nodig was om over te gaan tot de verkoop, zelfs in de vrijwillige vorm, van een onroerend goed toebehorend aan vreemdelingen of aan Joden, geenszins de regelmatigheid van de procedure van verkoping aantast, vermits dergelijke toelating deed blijken enkel dat de bezettende overheid zich tegen de verkoop niet verzette, doch niet dat zij bevel daartoe uitvaardigde;

Overwegende dat aanlegster weliswaar beweert dat ingevolge het onder « Verwaltung » stellen van de goederen, deze in de periode van de verkoop in de macht stonden van de vijand en onderworpen waren aan maatregelen welke het privé-eigendom aantasten, zodat de verkoop van rechtswege nietig en van geen waarde zou zijn;

Overwegende dat art. 2 der Besluitwet van 10 Januari 1941 inderdaad bepaalt dat nietig zijn en zonder waarde alle daden, houdende beschikking of in pandgeving van roerende of onroerende goederen, welke sinds 10 Mei 1940 vanwege de vijand het voorwerp zijn geweest van verbeurdverklaring, beslaglegging, gedwongen verkoop of van gelijk welke andere maatregelen, welke het privé-eigendom aantastten; dat deze nietigheid niet alleen de vervreemdingen betreft, geschied door of op bevel van de vijand, maar ook de daaropvolgende vervreemdingen « de ganse omloop der goederen besmet zijnde door de onregelmatige aard van de beslissing; aan dewelke hij zijn oorsprong verschuldigd is » (zie verslag aan de Raad van Ministers. B. W. 10-1-1941 ») :

Overwegende dat, indien zelfs moest aangenomen worden dat in zake het verkochte goed het voorwerp uitgemaakt had van een maatregel die het verkochte privé eigendom aantastte, nochtans niet kan staande gehouden worden dat de verkoop nietig zou zijn ingevolge de onregelmatige aard van de oorspronkelijke beslissing; dat immers de oorsprong van de verkoop te vinden is in het verzoek van de sekwester Mter Sano en van het vonnis dat toelating tot de verkoping verleende; welk vonnis vanzelfsprekend belangen van Belgische schuldeisers en niet die van de Duitse Verwaltung in overweging genomen heeft;

Overwegende dat de bewuste verkoop alleszins dient beschouwd te worden als een daad van normaal beheer waarop de Besluitwet van 10 Januari 1941 niet kan toegepast worden;

Betreffende de wet van 12 April 1947 :

Overwegende dat wat betreft de toepassing van de wet van 12 April 1947 mag aangenomen worden dat de vennootschap waarvan het kapitaal hoofdzakelijk in handen van de in art. 1 der wet bedoelde personen is, er zich mag op beroepen;

Overwegende echter dat men bezwaarlijk de gedwongen verkoop gelijk kan stellen met de « overeenkomsten », door het vermoeden van zedelijke dwang aangetast; dat een dwangbeheerder, die de belangen van eigenaar en schuldeisers vertegenwoordigde en handelde binnen de perken van een regelmatig rechterlijk mandaat niet onder dit vermoeden kan staan;

Overwegende daarenboven dat het vermoeden in casu omgekeerd zou zijn, daar de verkoop ook zou gebeurd zijn, indien aanlegster niet verkeerd had in de bijzondere door haar ingeroepen omstandigheden (art. 2 van voormelde wet);

Overwegende inderdaad dat er gedurende de oorlog geen algemeen moratorium werd uitgevaardigd, zodat de schuldeisers betaling mochten eisen; dat volgens het verzoekschrift van de dwangbeheerder en de uiteindelijke afrekening van de koopprijs er buiten een hypothécaire schuld van ongeveer 1.200.000,— frank, waarvan de interesten niet meer betaald werden, er reeds voor ongeveer 160.000 frank achterstallige belastingen opeisbaar waren; dat aan Bogaert en aan andere aannemers ongeveer 50.000 fr., aan de A.W.W. en de I.M.E.A. aanzienlijke rekeningen verschuldigd bleven; dat het persoonlijk vermogen van L. Baruch vertegenwoordigd door D. M. ook ongeveer 150.000 fr. aan de aanlegster voorgeschoten had; dat het beheer van de eigendommen hopeloos geworden was, daar de inkomsten bijna tot nul daalden, terwijl de schulden steeds aangroeyden;

Overwegende dat aanlegster zich tevergeefs beklagt over de afrekeningen van D. M. en zelfs van de dwangbeheerder, wanneer zij verwaarloosde aan beiden rekenschap te vragen; dat dergelijk bezwaar trouwens buiten het raam van de huidige vordering zou vallen en de regelmatigheid van de verkoop, door genoeg andere schulden gerechtvaardigd, niet zou in gevaar brengen;

Overwegende dat de periode van verkoop als gunstig voor de onroerende markt mag beschouwd worden en dat aanlegster niet bewijst dat zij enige schade zou geleden hebben;

Overwegende dat niet volstaat de verklaring van aanlegster, dat zij thans liever eigenares zou zijn gebleven van de litigieuze eigendommen, terwijl vaststaat dat zij even goed als de dwangbeheerder in 1943 voor een onhoudbare toestand stond, waarin de verkoop geboden was en als een daad van normaal beheer kon beschouwd worden;

Betreffende de tegeneis :

Overwegende dat verweerders een tegeneis instellen tot het bekomen van schadevergoeding wegens tergend en roekeloos geding; dat aanlegster zich echter te goeder trouw heeft kunnen vergissen aangaande de draagwijdte van haar rechten, gezien de zeer brede opvatting van de wet van 1947; dat er dus geen aanleiding bestaat tot het toekennen van schadevergoeding;

Om deze redenen :

De Rechtbank, rechtdoende bij tegenspraak; alle verdere en besluiten verwerpende, na de zaken ingeschreven op de algemene rol onder n°s 21.276, 33.143 en 31.473 samengevoegd te hebben als verkocht, verklaart de eis van aanlegster ontvankelijk doch ongegrond, wijst haar ervan af met de veroordeling tot de kosten, erin begrepen deze van randmelding dezer beslissing; en rechtdoende op de tegeneis van verweerders, verklaart deze insgelijks ontvankelijk doch ongegrond; verwijst verweerders tot de kosten van de tegeneis, verleent akte aan aanlegster van hare schatting van het geding op meer dan 3.000.000 frank in elk zijner delen en ten opzichte van elke partij, wat betreft de bevoegdheid en de aanleg.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE DENDERMONDE

1 Juli 1949.

Voorzitter : M. Rollier.

Rechters : M.M. De Smet en Janssens.

Koop en verkoop. — Eigendomsovergang. — Werking tegenover pachter van het verkochte onroerend goed vóór overschrijving in de registers.

Vóór de overschrijving van de koopakte van onroerend goed in de daartoe bestemde registers werkt de eigendomsovergang niet alleen tussen koper en verkoper doch ook tegenover derden tenzij er een « conflict » mocht zijn tussen « concurrerende » titels van derden.

De opzegging door de koper vóór de overschrijving van de koopakte gedaan aan de pachter, is derhalve geldig daar er in casu geen sprake is van dergelijke « concurrerende » titels.

Van Mieghem t/ Van Esbroeck.

Overwegende dat G. V. E... tijdig en regelmatig hoger beroep heeft aangetekend tegen voormeld vonnis; dat deze Rechtbank de 1 April 1949 deze eisen heeft ingewilligd bij verstek tegenover K. V. M..., die tijdig en regelmatig verzet aantekende bij exploit van deurwaarder J. Caestecker, te Beveren, dd. 27 April 1949;

De Rechtbank ontvangt het verzet, doet opnieuw recht, ontvangt het hoger beroep en er over beslissende :

Overwegende dat opposant tegen de in geding zijnde opzegging inbrengt :

1. In hoofddeel : dat deze opzegging ongeldig is, daar zij werd gegeven toen de eigendomstitel van appellant nog niet was overgeschreven en derhalve nog niet kon worden tegengeworpen aan derden, waaronder opposant (artikel 1, al. 1 wet 10 December 1851, gewijzigd door artikel 4 wet 8 Juli 1924);

2. ....

I. Omtrent de overschrijving van de eigendomstitel.

Overwegende dat, naar luid van artikelen 1138 en 1583 B. W., de eigendom van het aangekochte goed overgaat op de koper door de louter overeenstemming over goed en prijs; dat de hypothecaire wet dit principe niet volledig heeft afgeschaft;

Overwegende immers dat *tussen partijen* de eigendom wordt overgedragen aan de koper door het louter akkoord, zonder dat de overschrijving noodzakelijk weze;

Overwegende dat integendeel, *tegenover derden*, aan het principe van de artikelen 1138 en 1583 B. W. werd getornd, zodat slechts na overschrijving de eigendomsoverdracht « *alle hare effecten* » zal krijgen; dat echter de draagwijdte van deze wetsbepaling beperkt blijft tot haar doelstelling; dat het volkomen onjuist is te zeggen dat vóór de overschrijving de koper slechts eigenaar is « *tussen partijen*, dus tegenover de verkoper », die zelf eigenaar blijft « *tegenover derden* »; dat deze tegenstelling « *tussen partijen* » en « *tegenover derde* » al te scherp is en slechts in ijle woorden is uitgedrukt; dat in werkelijkheid de koper reeds vóór de overschrijving onmiddellijk de *werkelijke* eigenaar is; en dat de verkoper slechts daàr nog als eigenaar wordt *beschouwd*, waar nodig om het *beperkt* doel van de wet op de overschrijving te bereiken (Van

de Vorst, Revue du Notariat, 1923, blz. 129 en vlg.);

Overwegende dat aan dit volle eigendomsrecht van de koper slechts kan worden getornd daar, waar en in de mate, dat zulks nodig blijkt om een « conflict » op te lossen tussen « concurrerende » titels (vergelijk De Page, VII, n° 1072 A-2° en 1074 A laatste alinea en B eerste alinea); dat aldus A en B, die in de tijdspanne tussen de verkoop en de overschrijving, de eerste met de verkoper, de tweede met de koper, een pacht afsluiten, twee concurrerende titels bezitten, waarvan noodzakelijkerwijze de ene voor de andere moet zwichten, zodat de meeste rechtspraak (contra De Page, VII, n° 1075) dit conflict oplost aan de hand van de hypothecaire wetgeving;

Overwegende echter dat ter zake de pachtrechten van opposant helemaal niet in conflict liggen met een « concurrerende » titel; dat niemand aanspraak maakt op pachtrechten over dat goed; dat zelfs de nieuwe eigenaar — die contractueel werd verwittigd van deze pacht in de koopakte (De Page, IV, n° 766), — de rechten van opposant moet eerbiedigen (artikelen 1743-1775 B. W.), zodat er ook geen conflict tussen verzetters pacht en bercepers eigendomsrecht bestaat; dat de ene titel voor de andere niet moet zwichten; dat opposant dus de bedoeling van de wetgever voorbij streeft door zich te beroepen op de clandestiniteit van de verkoop;

Overwegende dat het dus nutteloos is verder na te gaan of opposant geen voldoende feitelijke kennis kreeg van deze eigendomsoverdracht door de opzegging in dd. 27 September 1946 « voor eigen gebruik » gegeven (vergelijk De Page, VII, n° 1081 B);

een voorbijganger, anderzijds de grond van overtredingen van het Reglement op het Verkeer;

dat hij verwezen werd tot een correctionele straf, nadat de Rechtbank vastgesteld had dat er ter zake samenloop van wanbedrijf en overtredingen bestond;

Overwegende dat dezelfde Rechtbank, rechtdoende op de vordering door verweerster tegen de autobestuurder van eiser ingediend, de verantwoordelijkheid van laatstgenoemde op drie vierden heeft geschat, verklarende dat verweerster zelve haar schade voor een vierde moest dragen, wijl haar aangestelde ook een fout had begaan, daar hij niet alle mogelijke voorzichtigheidsmaatregelen had getroffen bij het naderen van een gevaarlijk kruispunt;

Overwegende dat de verantwoordelijkheid aldus tussen partijen verdeeld werd nopens eenzelfde ongeval, dat niet alleen materiële schade aan de voertuigen, doch ook kwetsuren aan een voorbijganger voor gevolg had, zodat de fout van verweerster' aangestelde een delictueel karakter vertoont (Gent, 14 Januari 1938, J. C. F. 1938, bl. 51);

dat verweerster derhalve ten onrechte beweert dat de vordering verjaard is door het verlopen van één jaar sedert het ongeval of sedert de laatste vervolgingsakte, daar alleen de driejarige verjaring toepasselijk is;

Overwegende dat verweerster niet betwist dat het jegens haar met kracht van gewijsde bewezen is, dat zij voor een vierde de verantwoordelijkheid draagt voor het ongeval;

Wat betreft de schade :

Overwegende dat verweerster staande houdt dat het chassis van eiser niet zodanig beschadigd werd, dat het volkomen zonder waarde geworden was of dat geen onderdeel nog kon gebruikt worden;

Overwegende dat sommige bescheiden, door eiser voorgebracht, gewag maken van de levering van een nieuw chassis waar andere stukken van de « remontage du chassis accidenté » spreken;

Overwegende dat een deskundig onderzoek zich opdringt om zo mogelijk de werkelijke schade vast te stellen;

Overwegende dat, zo de deskundige tot het besluit komt dat het beschadigde chassis niet te herstellen was en door een nieuwe moest vervangen worden, hij de waarde van het chassis zal dienen vast te stellen welke eiser werkelijk heeft betaald;

dat er geen reden bestaat om van deze werkelijk betaalde prijs de remise af te trekken welke de Belgische importeur van het chassis, van de Zweedse leverancier bekwam;

dat er ook geen reden bestaat voor eiser boven de door hem werkelijk betaalde prijs 20 % te vragen als zijnde de remise, welke hij zelf op de gewone prijs van het chassis heeft genoten;

dat de benadeelde persoon inderdaad de verplichting heeft zijn schade te herstellen tegen de voordeligste prijs, welke hij kan bekomen en dat de herstelling van zijn schade voor hem geen oorzaak tot verrijking mag zijn;

Om deze redenen,

De Rechtbank,

Verklaart de vordering ontvankelijk en tevens gegrond wat betreft de verantwoordelijkheid, zegt dienvolgens dat verweerster aan eiser moet betalen een vierde van de aan het chassis door het ongeval toegebrachte schade ;

en vooraleer verder ten gronde te beslissen, stelt aan als deskundige de heer ..... (zonder belang).

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE GENT

3e Kamer — 25 November 1948.

Voorzitter : M. De Smet.

Rechters : M.M. Reyniers en van Hoorebeke.

Referendaris : M. Cloquet.

Pleiters : Mrs. De Vos en Dutordoir.

Verkeersongeval. — Samenloop van overtreding en wanbedrijf. — Verjaring van de vordering tot schadevergoeding. — Herstel van de schade.

De vordering tot vergoeding van de door een autoongeval veroorzaakte schade verjaart niet na één jaar, doch eerst na drie jaren indien het feit samenloop oplevert van overtreding (van het verkeersreglement) en wanbedrijf (toebrengen van lichamelijke letsels door schuld).

De benadeelde heeft de verplichting de schade te herstellen tegen de voordeligste prijs; het herstel van de door hem geleden schade mag hem niet verrijken.

Marchand t/ Wwe Delarue.

Wat betreft de verantwoordelijkheid :

Overwegende dat de vordering strekt tot de herstelling door verweerster van de schade, welke aan de auto van eiser werd toegebracht ter gelegenheid van een aanrijding tussen bedoeld voertuig (Chassis Scania-Vabis) en de auto van verweerster op 26 Februari 1947;

Overwegende dat de autobestuurder van eiser wegens dit ongeval vóór de Correctionele Rechtbank te Gent werd gedagvaard enerzijds op grond van onvrijwillige slagen en kwetsuren, toegebracht aan

BIBLIOGRAPHIE

Kerremans-Maes Frans. — Erfregeling van de kleine nalatenschappen. — Uitlegging der wet van 15 Mei 1900 gewijzigd door degene van 23 Juni 1924 (art. 2) & 23 April 1935. — 1950. — Uitgeverij De Vlijt. — Antwerpen. — 227 blz.

De wijzigingen der wet op de erfregeling van kleine nalatenschappen van de jaren 1924 en 1935, alsmede de recente rechtspraak van het Hof van Verbreking hebben de aandacht wederom gevestigd op dit stuk van ons burgerlijk recht.

Dit is aanleiding geweest aan de Heer Frans Kerremans een tweede druk te publiceren van zijn commentaar, dat verscheen in 1943. Het boek is aanzienlijk uitgebreid en bevat bijna 100 bladzijden meer dan de vroegere druk.

Het commentaar van de wettelijke bepalingen wordt gevolgd van een lijst van formulieren.

Do Swaef C. met medewerking van Zimmer G. — Verzameling der wets- en reglementaire bepalingen betreffende de verkiezingen voor de Werkrechtshouders. — Huis F. Larcier. — Brussel. — 1950. — 121 blz.

De wettelijke en reglementaire bepalingen betreffende de verkiezingen voor de Werkrechtshouders waren nooit gebundeld geworden en dienden opgezocht in het Staatsblad of in sommige andere publicaties.

Thans is alles uitstekend geordend, samen gepubliceerd door de Heer De Swaef, die het ambt uitoefent van Voorzitter van de Werkrechtshoudersraad van beroep te Brussel, met medewerking van de Heer Zimmer, griffier van deze Werkrechtshoudersraad.

Het is een samenordering die uitmunt door haar volledigheid en die voor de belangstellenden zeer nuttig zal zijn.

Arresten over Handelsrecht en burgerlijk Procesrecht, verzameld en uitgegeven door Prof. Mr. H. R. Hoetink, met een voorwoord van Prof. M. F. G. Scheltema. Vijfde herziene druk. Haarlem, H. D. Tjeenk-Willink en zoon, N.V. 1949, blz. 346.

Onlangs kondigden wij de verschijning aan van de zevende herziene druk van Hoetink's Arresten over Burgerlijk Recht (R. W. 1949/1950, 564).

Van de door Prof. Hoetink verzorgde soortgelijke uitgave met betrekking tot het handelsrecht en het burgerlijk procesrecht ligt thans de vijfde druk voor ons. De laatste uitgave dateerde van 1938, zodat veranderingen wel nodig waren. In de nieuwe druk zijn 17 arresten vervallen en 30 nieuwe arresten, op een na alle van na 1938, opgenomen.

De verschillende edities van Hoetink's verzameling van jurisprudentie over Nederlands handelsrecht en burgerlijk procesrecht bewijzen het nut en de wenselijkheid van een dergelijk boek.

Den Vlaamse juristen kan de lezing en de vergelijkende studie van Nederlandse arresten niet genoeg worden aanbevolen.

B.

Exuli en Historische Opstellen, aan J. Huizinga aangeboden, H. D. Tjeenk Willinck, Haarlem, 1948, 224 en 280 p.

In *Exuli*, d.i. een bundel van acht opstellen aan de cultuurhistoricus Johan Huizinga, toenmaals uit

Leiden gebannen, in handschrift aangeboden op 7 December 1942, door vrienden niet-historici, en in 1948 door de uitgever H. D. Tjeenk Willink en Zoon te Haarlem keurig uitgegeven, komen een drietal studies van rechtshistorisch belang voor.

Mr J. Van Kan behandelt: « Het recht van reden en rekenschap » in het handelsrijk der Compagnie ter hoofdplaats Batavia, waar het tot een wrijving kwam tussen de twee overheids machten: het hoge besturende en hoge rechterlijk college, in de zeventiende eeuw onder Maetsuycker's bewind en in de achttiende eeuw onder de regering van Durven (p. 93-123).

Mr E. M. Meyers bestudeert, aan de hand van een massa gedrukte en ongedrukte documenten, het erf- en huwelijksgoederenrecht van de « St Maartenslieden van Giethoorn », een schilderachtig dorp in het Noord-Westen van Overijssel, dat door flagellanten zou gesticht zijn. Tot nog toe had men zich slechts bepaald om op het geheel op zich zelf staand karakter van het Giethoornse hofrecht te wijzen. Een systematische beschrijving of een onderzoek voor verwantschap met andere rechten in of buiten Overijssel is dit recht niet ten deel gevallen. Doel van het opstel was om deze leemte aan te vullen (p. 145-184).

Mr P. Scholten ten slotte nam als onderwerp van een reeks interessante overpeinzingen betreffende de Homo Ludens: « Over spel en kunst in het recht » (p. 185-207).

De daarmee gelijklopende « Historische Opstellen », aangeboden aan Johan Huizinga op 7 December 1942 door het Historisch Genootschap te 's-Gravenhage, eveneens in schrijfmachineschrift, bevat 12 studies, waaronder een viertal rechtshistorische stukken.

Mr R. Bijlsma schetst « Mr François Fagel, griffier der Staten-Generaal, tijdens zijn laatste levensjaren (1743) » (p. 29-43).

Een alleszins merkwaardig te noemen bijdrage vormt « Hollands Rechtspraak in strafzaken ten tijde van de Republiek der Verenigde Nederlanden » door Mr L. M. Roulin Couquerque, waarbij hij vooral het onderscheid op het oog heeft tussen de staande en de zittende magistratuur (p. 44-70).

Mr J. Van Kan bespreekt het leven van « Een vroegtijdig kampioen van het inheems volksrecht »: Sir Alexander Johnston, geëerd als baanbreker der verlicht koloniale politiek, als onvermoeide vechter van de rechten en de belangen der inlandse bevolking van Brits-Indië en Ceylon (p. 134-151).

Eindelijk bestudeert Dr H. J. Smit « De armenwet van 1854 en haar vóórgeschiedenis », waarbij de armenzorg van in de middeleeuwen in Zuid- en Noord-Nederland synthetisch wordt uiteengezet (p. 218-246).

De samenstellers van deze twee bundels, alsmede de uitgever, verdienen alle lof voor deze voor de geschiedenis en de rechtsgeschiedenis zeer belangrijke bijdragen.

L. Th. Maes.

De Oranjeboom : Jaarboeken I en II. Breda, 1948-1949.

Hoewel het niet de gewoonte is in deze tribune zuiver-historische werken te bespreken, wensden wij toch een drietal stukken uit de prachtig uitgegeven Jaarboeken van de Geschied- en Oudheidkundige Kring « De Oranjeboom » te Breda, te releveren omdat zij van rechtshistorische aard zijn.

De reeds overleden archivaresse van Breda, mej. D. C. Mijnsen, had het over « De Magistraats-Bibliotheek te Breda », welke met de bibliotheek van de zeventiende eeuwse medicus en jurist Dr Cristoffel van Campen en die van de Latijnse School aldaar de oude stadsbibliotheek van Breda uitmaakte, bedoeld en aangelegd als handbibliotheek van de schepenen: zij

draagt aldus een bijna geheel juridisch karakter: costumen van plaatsen, waaraan de Bredase schepenbank haar rechtspraak ontleende, zoals die van Antwerpen en van Santhoven, recueils van rechtsgeleerden en werken over het Romeins en het landrecht. Interessante aanduidingen geven ons de inscripties. De oudste boeken dateren pas van het einde der zestiende eeuw. Er is maar één post-incunabel bij, van 1539. Na een tamelijk rustig bestaan ging de bibliotheek een bewogen tijdperk tegemoet met de Franse Revolutie: de hele bibliotheek werd naar Den Haag in veiligheid gebracht en in September 1795 naar Breda teruggevoerd (I, 1948, p. 27-45).

Mr F. F. X. Cerutti bestudeert « De Jaarbede in de heerlijkheid Breda », een der oudste bestanddelen van de domeinen der heren van Breda. Uit deze belangrijke studie blijkt hoezeer een bestudering van deze heffing ons op het terrein brengt van de meest fundamentele vraagstukken, waarvoor de rechtshistorische ontwikkeling de heerlijkheid Breda ons nog steeds stelt, onder meer die van het grondgebruik en de standengeschiedenis. De auteur heeft zich in de eerste plaats bezig gehouden met het rechtskarakter der jaarbede en vervolgens de omvang der bedeplichtigheid omschreven. De jaarbede was, volgens schrijver, een per dorp aangestelde doch binnen het dorpsverband individueel op te brengen retributie voor het gemeenschappelijk gebruik van landsheerlijke woeste gronden die niet in cijns was uitgegeven. Bede en dienst waren verknocht, en wel in die zin, dat alleen de dienstlieden van de heer schatplichtig waren (1918, I, p. 46-69).

Een derde studie, in het tweede Jaarboek (1949) verschenen, is eveneens van aard om de rechtshistoricus te interesseren. Het is een stuk van Mr J. P. W. Smit over « Het Wapen van Breda »; in zijn oorspronkelijke vorm was het schild van keel met drie schuine kruisen van zilver. Het is het oudste dat er van de stad is overgebleven: het dateert van uit de 13e eeuw. Achtereenvolgens worden de tekens, de kleuren, de betekenis, de eigendom, latere toevoegingen en het tegenwoordige wapen besproken (p. 17-43).

De Vereniging « De Oranjeboom », onder leiding van Mr J. W. Bosch, Officier van Justitie te Breda, mag fier zijn en op de « standing » van de artikels harer medewerkers, en op de uiterlijke presentatie van haar Jaarboeken.

L. Th. Maes.

BALIELEVEN

A. ROOTHAERT TER « VLAAMSE CONFERENTIE DER BALIE VAN ANTWERPEN » OVER « DE DETECTIVE ROMAN » - (1 Maart 1950)

Niet de sensationele « thriller » heimelijke vacaturelectuur, maar het degelijke, naar vorm en inhoud, opgebouwde misdadiger- en speurder verhaal, was onderwerp der voordracht.

In 1841 verscheen in het Amerikaanse « Grahams Magazine » het eerste dedective-verhaal dat ooit geschreven werd. De auteur ervan was niemand minder dan Edgar Poe.

Met hem ontstond het nieuwe *genre*. Een nieuw cultuur-element.

Waarom hoefde de wereld precies tot in het midden der XIX^{de} eeuw te wachten, op het nieuwe litteraire thema? Wijl tot vóór dit tijdstip, de massa nopens het

concept *overheid* er een andere opvatting op nahield, dan wel vóór de Franse Revolutie. Het tyrannieke « L'Etat c'est moi » had uitgediend. De macht berustte nu bij het volk en de Staatsidee, met haar inhoud van orde en tucht, vond nu in de massa haar verdediger. De misdadiger wordt een vijand. De « speurder » vindt in de menigte een bondgenoot.

Roothaert ontleedde vervolgens met de dubbele bevoegdheid van een voormalig advocaat en van een actueel litterator, aan de hand van uitmuntende voorbeelden een stel *opzetten* van dedective-romans, door de beste Angelsaksische vertegenwoordigers van het genre, ontworpen en uitgewerkt.

Opvallend wil de traditie, dat de speurder slechts optrede naar aanleiding van een moord. Niet ter gelegenheid b.v. van een gestolen geldzakje. Waarom? Wijl het lezerspubliek wil dat het gaat om leven of dood voor de misdadiger. Spijts de Atoombom en hare onplezierige uitwerkselen blijft de leven- of dood inzet, zijn belang behouden. Trouwens zó opgevat, blijft het dedectiveverhaal in het spoor zijner oorspronkelijke conceptie: de speurder wordt de incarnatie der gemeenschapsreactie t.o.v. van het sterkste vergrijp: « de manslag ».

Voor wie Roothaert kent hoeft niet gezegd dat hij nu precies geen zielszieke is. Er zit vaart in hem. En humor. Naar inhoud was het een geconcentreerd thema, ontdaan van onbenullige details of gefruitsel. Een korte rake essentie: stevig, sober, boeiend en levendig weergegeven.

De bestendige glimlach op de wezens der toehoorders, van begin tot einde der uiteenzetting, vormde met het warmste slotapplaus de beste hulde der confraters aan het adres van Meester A. Roothaert.

Voorzitter Van Baarle dankte rechtgemeend de spreker.

MEDEDELINGEN

SPORT EN RECHTSSTUDIE AAN ZUID-AFRIKAANSE UNIVERSITEITEN

In het Februari-nummer van « Zuid-Afrika », maandblad van de « Zuid-Afrikaanse Stichting Moederland te Amsterdam voor de culturele en economische betrekkingen tussen Nederland en Zuid-Afrika », werd uit een persgesprek van een medewerker van het Amsterdams studentenblad « Folia Civitatis » met Prof. Dr. J. F. Scholtens, thans docent in Romeins Recht aan de universiteit te Johannesburg, een stuk ontleend, dat van aard is ook sommigen onzer lezers te interesseren:

« De universiteit, die naar structuur en architectuur ten zeerste op het British Museum te Londen lijkt, ligt in de binnenstad van Johannesburg en is het centrum van een hele universiteitswijk.

De Zuid-Afrikaanse student doet veel meer aan sport en heeft veel meer belangstelling voor de sport dan in het algemeen de Nederlandse, en dit wordt zowel door het klimaat als door de universiteit gestimuleerd.

Tegenover de universiteit ligt een prachtig sportcomplex, waar men het eerst een verrukkelijk zwembassin tegenkomt, en daarachter bevindt zich een sportpark, waar o.m. niet minder dan 12 tennisbanen liggen, enkele hockey-velden, enz. Prof. Scholtens verzekerde me dat er in Holland geen sportcomplex te vinden is van een dergelijke uitgestrektheid, en bovendien zo uitstekend verzorgd. Dat de sportprestaties der studenten dan ook zeer hoog zijn, is iets, dat ons

na dit alles niet meer kan verwonderen. Het universiteitsleven is niet gebaseerd op het collegesysteem van Oxford en Cambridge, maar ligt half tussen dit systeem en het onze in, doordat er aan de universiteit behorende hostels (losieshuizen) zijn, waarin de studenten kunnen wonen, maar zij zijn dit niet verplicht. Een societeitsleven hier is er echter niet. Wel heeft men debatingclubs, muziekclubs, e.d.

Daarna heb ik Prof. Scholtens verzocht, een en ander over zijn faculteit te vertellen. Het aantal juridische studenten, dat aankomt ligt tussen de 20 en 30, een getal, dat zeer klein is op het aantal van 5000 studenten, dat aan deze universiteit studeert. (Als vergelijkingsmateriaal is het heel interessant hierbij te vernemen, dat het inwonerstal van Johannesburg is 350.000 Europeanen en 400.000 niet-Europeanen.)

Dit grote aantal is mede een gevolg hiervan, dat er een technische faculteit bestaat, die in verband met de mijnen zeer belangrijk is, en tevens studeert ook een groot aantal in de medische faculteit.

Het aantal juridische studenten is zo klein, omdat men in Zuid-Afrika alleen rechten studeert, om als advocaat de rechtspraktijk in te gaan, en niet zoals velen hier om een algemene ontwikkelingsgraad te behalen, die dienstig kan zijn in het leven.

Onderwezen wordt het Zuid-Afrikaanse recht, d.i. ons Oud-Vaderlands recht, het Romeins-Hollandse recht, in nog voortdurende groei, daar er geen codificatie bestaat. Er is een sterke invloed van Engels recht door de rechtspraak. Evenals in Ceylon hebben de Engelsen ook in Zuid-Afrika het Romeins-Hollands recht intact gelaten, maar door de rechters, die vaak hun opleiding in Engeland kregen, is o.a. de Engelse precedentenleer in minder consequente vorm het Zuid-Afrikaanse recht binnengedrongen.

In Johannesburg begint de rechtenstudie pas, nadat men eerst de graad van Bachelor of Arts of een graad van een andere faculteit heeft behaald, aan andere universiteiten kan men bij deze vóór-studie reeds enkele juridische vakken uitkiezen. Na het behalen van deze graad kan men dan in de rechten gaan studeren, waarna men na 3 jaar de graad LL.B. (Legum Bachelor) kan behalen.

Verheugend is het te horen, dat er nog universiteiten bestaan, waar repetitoren niet aanwezig zijn, omdat ze absoluut overbodig zijn. Ook het contact tussen hoogleraren en studenten is veel intenser dan hier, omdat iedere hoogleraar en zelfs iedere lector zijn eigen kamer in het universiteitsgebouw heeft, zodat zij veel meer op de universiteit vertoeven dan hier mogelijk is. Ook is naar de mening van Prof. Scholtens de rechtenstudie in Zuid-Afrika veel meer op de praktijk afgesteld dan hier.»

TIJDSCHRIFTEN

Nederlands Juristenblad. — Afl. 10 van 11 Maart 1950.

Prof. Mr. Dr. G. Van den Bergh, De Rechterlijke Macht als grondwettelijk begrip. — Mr. K. Groen, De Paus, de R. K. rechter en het Nederlandse echtscheidings-recht, m.o. van Mr. E. Brongersma. — Prof. Mr. J. M. Van Bemmelen, Wet bescherming van Staatsgeheimen. — Mr. J. A. H. Verhagen, De Kabinetsformateur in het Nederlandse en Franse Staatsrecht.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-Ambt en Registratie. — Nr. 4129 van 11 Maart 1950.

Mr. C. W. Dubbink, Echtscheiding van vreemdelingen in Nederland. — Mr. O. Vogelenzang, Behoren de achterstallige dividenden op certificaten van Amerikaanse aandelen tot het vermogen van de certificaathouder? m.o. van Prof. Dr. P. A. J. Adriani. — S. G. Crol, Het tekort aan candidaat-notarissen en de opleiding. — Y. D. C. Van Duyn, Rechterlijke en Administratieve beslissingen inzake notariaat en fiscaalrecht.

Journal des Tribunaux. — Nr. 3844 van 12 Maart 1950.

Séverin Versele, Une croisade de défense sociale. — Emile Janson, L'instruction à l'audience correctionnelle.

Archiv für Rechts- und Sozialphilosophie. — December 1949.

Giorgio Del Vecchio, Rom. Über die Rechtsphilosophie des Hugo Grotius. — Morris Stockhammer, New York, Was heisst Willensfreiheit? — Gerhard Stammeler, Halle, Vom Gesetz mit und ohne Gesetzgeber. — Ulrich Klug, Mannheim, Zur Kritik des rechtsphilosophischen Utilitarismus. — Walter G. Becker, Mainz, Mystik der Rechtswissenschaft. — Hans Ryffel, Bern, Emil Brunners Buch über die Gerechtigkeit.